

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

KRIMINALITA MLÁDEŽE JUVENILE DELINQUENCY

Bakalářská práce: 12-FP-KSS-4034

Autor:

Michaela SVÁČKOVÁ

Podpis:

Vedoucí práce: doc. PhDr. Vratislava Černíková, CSc.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
73	20	0	24	21	1+1CD

V Liberci dne: 28.6.2013

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela Sváčková**
Osobní číslo: **P10000718**
Studijní program: **B7508 Sociální práce**
Studijní obor: **Penitenciární péče**
Název tématu: **Kriminalita mládeže**
Zadávací katedra: **Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl bakalářské práce: Analýza kriminality mládeže v Libereckém kraji a její specifika. Zjistit faktory působící na kriminalitu mládeže a využít je pro stanovení návrhu preventivních opatření. Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů. Metody: Dotazníkové šetření.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ZOUBKOVÁ, T., 2002. Kontrola kriminality mládeže. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk. ISBN 80-86473-08-2

MARTÍNEK, Z., 2009. Agresivita a kriminalita školní mládeže. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2310-5

MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A., 2011. Mládež a delikvence. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-825-8

SCHELLOVÁ, I., 2004. Právní postavení mladistvých. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia. ISBN 80-86432-82-3

VEČERKA, K., 2009. Mládež v kriminologické perspektivě. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. ISBN 978-80-7338-079-3

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Vratislava Černíková, CSc.

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

1. dubna 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2013

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

doc. PaedDr. PhDr. Ilona Pešatová, Ph.D.

vedoucí katedry

V Liberci dne 23. dubna 2012

Čestné prohlášení

Název práce: Kriminalita mládeže
Jméno a příjmení autora: Michaela Sváčková
Osobní číslo: P10000718

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložila elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedla jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 28.6.2013

Michaela Sváčková

Poděkování

Chtěla bych touto cestou poděkovat své rodině, která mě podporovala, jak psychicky, tak finančně při vytváření této práce. Velký dík patří především doc. PhDr. Vratislavě Černíkové, CSc., za podnětné rady, náměty a trpělivost.

Název bakalářské práce: Kriminalita mládeže

Název bakalářské práce: Juvenile Delinquency

Jméno a příjmení autora: Michaela Sváčková

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2013

Vedoucí bakalářské práce: Doc. PhDr. Vratislava Černíková, CSc.

Anotace:

Bakalářská práce je zaměřena na společensky závažné téma spojené s dnešní mládeží, a to na kriminalitu mládeže. Cílem této práce bylo seznámit se s faktory, které se objevují a působí na mládež a mohou následně vyústit v protiprávní činnost. Práce je rozdělena na dvě části, a to teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou zpracovány základní pojmy, vlivy sociálního prostředí, faktory kriminality, sociální deviace, poruchy chování, agrese a agresivita pomocí odborné literatury. V praktické části byly zjištěny rizikové faktory vedoucí ke kriminální činnosti. Jednalo se o respondenty na Základní škole ve Stráži pod Ralskem a na Obchodní akademii v České Lípě a fakta byla zajištěna prostřednictvím dotazníkového šetření. Výsledky praktické části ukázaly na to, že sociálně deviantní chování a mnoho dalších rizikových faktorů se objevuje především u žáků na Základní škole ve Stráži pod Ralskem. Na základě těchto výsledků je v navrhovaném opatření navržena primární a sekundární prevence.

Klíčová slova: kriminalita mládeže, dítě, mladistvý, zletilý, nezletilý, poruchy chování, sociální deviace, agrese, agresivita, rodina, vrstevníci, škola, trestná činnost.

Abstract:

Bechelor's thesis is focused on socially important topic, which connected with today's young people such as Juvenile Delinquency. The aim task was presented with factors, which is discovered and impressed on young people and they may result of illegal activities. The thesis is divided on two parts such as theoretical and practical. In the theoretical part of the thesis are described basic terms, effect of social environment, factors of delinquency, deviance of social, behavioral disorders, aggression and aggressiveness through specialist literature. In the practical part of the thesis was found out factors of hazardous, which leads to delinquency activity. Facts were found by questionnaire. Respondents were from basic school in Stráž pod Ralskem and from Business Academy in Česká Lípa. Results of the practical part showed, that socially deviant behavior and many other factors of hazardous was discovered primarily among pupils at basic school in Stráž pod Ralskem. Based on these results is proposed primary and secondary prevention in measure of propose.

Keywords: Juvenile delinquency, child, adolescents, under-age, of full age, behavioral disorders, deviance of social, aggression, aggressiveness, contemporaries, family, school, criminal activity.

Obsah

1 Úvod.....	9
2 Teoretická část	11
2.1 Základní pojmy.....	11
2.1.1 Zletilý, nezletilý a mladistvý.....	11
2.1.2 Kriminalita.....	11
2.1.3 Hodnotová orientace mládeže.....	13
2.2 Vliv sociálního prostředí.....	14
2.2.1 Vliv rodiny.....	14
2.2.2 Vliv party, vrstevníků.....	16
2.3 Faktory kriminality.....	18
2.3.1 Volný čas.....	20
2.4 Sociální deviace mládeže.....	21
2.4.1 Kouření a alkohol.....	21
2.4.2 Drogy.....	23
2.5 Poruchy chování.....	25
2.5.1 ADHD – porucha pozornosti s hyperaktivitou.....	26
2.5.2 Opoziční porucha chování.....	26
2.5.3 Lhaní.....	27
2.5.4 Krádeže.....	27
2.5.5 Záškoláctví	28
2.5.6 Útěky a toulky	28
2.5.7 Porucha chování s protispolečenskými rysy.....	28
2.6 Agresivita a agrese.....	29
2.6.1 Šikana.....	31
2.7 Trestná činnost mládeže.....	32
2.8 Prevence kriminality.....	38
2.8.1 Ústavní výchova.....	39
2.8.2 Ochranná výchova.....	40
3 Praktická část	41
3.1 Cíl praktické části a stanovení předpokladů.....	41
3.2 Použité metody.....	41
3.3 Popis zkoumaného vzorku.....	41
4 Empirická část.....	42
4.1 Výsledky empirického šetření.....	42
5 Analýza předpokladů.....	62
6 Závěr.....	63
7 Navrhovaná opatření.....	65
8 Seznam použité literatury.....	67
9 Seznam příloh.....	70

1 Úvod

Tématem této bakalářské práce je kriminalita mládeže. Toto téma je vybráno především na základě zkušenosti autorky z odborné praxe vykonané v Dětském domově se školou v Hamru na Jezeře. V tomto zařízení se setkáme s dětmi, které se dopouštějí kriminální činnosti a působí na ně mnoho vlivů, díky kterým k takovému jednání směřují. U jedinců z dětských domovů se předpokládá, že páchají kriminální činnost, zatímco u žáků základních a středních škol tomu tak není. Proto se tato práce zaměří na průzkum toho, v jaké míře se kriminální činnost vyskytuje právě na základní a střední škole, zda se v těchto zařízeních vyskytuje kriminalita, jaké jsou faktory kriminality těchto žáků. Zaměříme se na dané definice pojmů, které mohou souviset s kriminalitou mládeže, především na to, jaké jsou faktory kriminality, jaké mohou být vlivy, co je kriminalita, a jaké jsou její prevence.

Bakalářská práce vychází ze tří hypotéz, které jsou stanovené. Jedním z nich je, že se na střední škole vyskytuje více kriminality než na škole základní. Pro ověření těchto předpokladů je zvolena dotazníková metoda, která není komplikovaná a především je anonymní. Díky tomu je větší pravděpodobnost, že žáci budou odpovídat v dotazníku pravdivě. Dotazník bude vyplněn na základě spolupráce s učiteli škol, kteří věnují pět minut z vyučovací hodiny na vyplnění jednoduchého a stručného dotazníku.

Tato práce je rozdělena na dvě části, a to na teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy spojené s kriminalitou mládeže. Práce se bude zabývat analýzou kriminality současné mládeže. Především faktory kriminality, kterých je podle mnoha odborníků velká škála. Tato práce je zaměřena na agresivitu, sociální deviace, poruchy chování související s faktory kriminality, ale také vlivy prostředí. Empirická část je zaměřena na porovnání výskytu kriminality na Základní škole ve Stráži pod Ralskem, Obchodní akademii v České Lípě. Ve které ze škol působí více vlivy prostředí na možnou kriminalitu mládeže a jaké mohou být příčiny. To bude zjištěno pomocí dotazníkové metody, ze které by měly být zjištěny výsledky předpokladů, které jsou stanoveny. Na základě odpovědí respondentů budou vytvořeny tabulky a grafy, ve kterých budou porovnány odpovědi žáků základní školy a obchodní akademie. Z nich zjistíme, na jaké škole je větší pravděpodobnost výskytu kriminality mládeže. Vzorek respondentů tvoří pětáctýřicet žáků základní školy a osmapadesát žáků obchodní

akademie. Střední škola je spíše dívčí, proto převážnou většinu respondentů budou tvořit právě děvčata. Tím pádem předpokládám, že na obchodní akademii se bude vyskytovat mnohem méně příčin a vlivů kriminálního jednání. Neboť je známo, že mladiství delikventi bývají spíše chlapci a na základní škole bude více chlapců než děvčat.

Společnost je závažností kriminality současné mládeže velice znepokojena, především má obavy o své děti a jejich budoucnost. Na děti působí mnoho vlivů, které je mohou přivést právě ke kriminálnímu jednání. Proto se společnost snaží vytvářet takové podmínky, které zajistí dětem bezpečný vývoj. A zajistit dostatečnou prevenci pro jedince, kteří mají předpoklady k páchání protiprávních činů.

V bakalářské práci bude věnována pozornost faktorům a vlivům kriminality. Jaké jsou druhy poruch chování, jaká je hodnotová orientace současné mládeže, jak tráví svůj volný čas a kolik času jim věnuje rodina a jakým jim je příkladem. Také se zaměříme na kriminalitu mládeže respondentů ve věku 14-17 let. V této práci se dostatečně seznámíme s problematikou kriminality mládeže na základní škole a na střední škole. Jaká mohou být navrhovaná opatření v nejrizikovějších faktorech kriminality mládeže a v závěru stručné shrnutí práce.

2 Teoretická část

V této části se zaměříme na základní pojmy, které je potřeba znát k problematice kriminality mládeže. Jedná se především o seznámení s pojmy: dítě, mladistvý, zletilý, nezletilý z pohledu trestně právního, které budou čerpány ze zákona č. 218/2003.

2.1 Základní pojmy

2.1.1 Zletilý, nezletilý a mladistvý

Osoba, která je zletilá neboli dosáhla zletilosti, má způsobilost k právním úkonům. Zletilosti dosáhneme věkem osmnácti let nebo uzavřením manželství, které bude uzavřeno před dosažením věku osmnácti let, to však musí být schváleno na základě rozhodnutí soudu.

Za nezletilou osobu je považován ten, který nedovrší věku osmnácti let a neuzavřel manželství. Jedná se o období od narození do nabytí zletilosti. Tato osoba má práva a povinnosti k právním úkonům, která jsou přiměřená jejich věku a rozumové vyspělosti.

Mladistvý z hlediska trestně právního je ten, kdo dovrší patnácti let a nepřesáhne věk osmnácti let. Jedinec má trestní odpovědnost za spáchaný trestný čin, který je však trestán mírněji než u osoby která je zletilá. Po dovršení zletilosti jedinec nebude trestán jako mladistvý.

Dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné. Tedy za mládež se považují děti mladší patnácti let a mladiství, kteří jsou starší patnácti let a nepřekročili věk osmnácti let, dle zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže.

2.1.2 Kriminalita

Kriminalitu lze vymezit jako trestné chování a trestné činy spáchané ve společnosti. *Kriminalitu považujeme za druh sociálně patologického chování, které je nepřípustné a sankcionované trestním právem. Slovo kriminalita je odvozeno z latinského criminalis = zločinný, crimen = zločin. Pod pojmem kriminalita (zločinnost) rozumíme výskyt trestného nebo kriminálního chování, které vyjadřuje souhrn trestných činů, spáchaných ve společnosti v určitém časovém období. Je vymezena platným trestním právem,*

které stanoví, jaké protispolečenské chování se vzhledem ke své nebezpečnosti považuje za trestné činy, případně za další kategorie deliktů stíhaných soudními orgány (DUBSKÝ, URBAN 2005, s. 47).

Jako legální pojetí kriminality označujeme souhrn činů, na konkrétním území v konkrétní čas, které porušují právní normy společnosti. Sociologické pojetí kriminality zahrnuje společensky nebezpečné činy, společností odmítané a nemusí naplňovat skutkovou podstatu trestného činu z hlediska platného práva. Kriminalita se dále rozlišuje na kriminalitu zjevnou a skrytou. Zjevná kriminalita je statisticky registrována. Zatímco skrytá je ta, která se nedostane k příslušným vyšetřovatelským orgánům. Například v případech, kdy občané nedůvěřují bezpečnostním orgánům a spáchané zločiny nehlásí, nebo mají strach trestný čin nahlásit, nebo bezpečnostní orgány špatně zachází či komunikují s obětí, která si ohlášení nějakého nezákonného činu raději rozmyslí. Také sem musíme zařadit příčiny vzniku deviantního chování, které mají velký vliv na kriminalitu.

Biologické (fyziognomické) teorie se zabývají jedinci, kteří mají biologické předpoklady k páčání trestných činů. Proto má tedy velký vliv nejspíše dědičnost, kdy jedinec může zdědit osobnostní rysy. Tedy může mít různé vrozené předpoklady například k agresivitě.

Psychologická teorie se zabývá kriminalitou z pohledu osobnosti pachatele. S. Freud: „Pokud se člověk chová deviantně ke společnosti, k sobě se chová konformně, pokud se chová konformně ke společnosti, chová se deviantně k sobě.“ Byl přesvědčen, že u mnoha trestných činů, zvláště u mladistvých, lze nalézt silně rozvinutý pocit viny již před zločinem. Ty pak nejsou důsledkem, ale motivem jednání. Psychologická teorie zkoumá především předběžně, jaké osobnosti se dopouštějí kriminální činnosti (ZOUBKOVÁ 2004, s. 18-22).

Sociologické teorie se zabývají kriminalitou páchanou z důvodu sociální situace jedince, ve které se nachází. Sociologická teorie také dále zahrnuje strukturální a funkcionální teorie deviace, konfliktové teorie deviace, interpretativní teorie deviace. Funkcionální teorie je podle Durkheima – „Zločin je společností považován za normální, nevyhnutelný čin, který patří k sociálnímu životu a společnost to tak přijímá.“ Konfliktové teorie deviace jsou zaměřené na různé deviace podle různých sociálních vrstev. Teorie interpretativní deviace – zaměřuje se na to, jaký vliv mají na kriminalitu různé kultury,

normy skupin, kdy přechod z různých kultur může vést právě ke kriminální činnosti (DUBSKÝ 2005, s. 26).

2.1.3 Hodnotová orientace mládeže

Hodnotová orientace je důležitou součástí této práce, protože na základě individuálních hodnot jsou jedinci, kteří snadno podléhají kriminálnímu jednání. Proto se seznámíme se základními pojmy, co jsou hodnoty a hodnotová orientace. *Hodnoty jsou ideály, které jedinec přijímá za své a chce se jim přiblížit, chce jich dosáhnout. Hodnotami mohou být např. zdraví, vzdělání, peníze, moc atd...* (Navrátil 2011, s. 27).

Jedinec má stanovené určité hodnoty, podle kterých vyjadřuje svůj vztah ke světu. Hodnota je součástí myšlení a prožívání člověka. Jedinec si k předmětům vytváří nějaký vztah, přidává jim význam a to také působí na rozvoj osobnosti.

Hodnoty, s nimiž se člověk ztotožňuje a vyznává je, tvoří jeho hodnotový systém. Celý komplex oněch hodnot uspořádaných do jakéhosi „žebříčku“ tvoří hodnotový systém každého jednotlivce. Je to bohatě strukturovaný celek, který bývá v zásadě dělen na hodnoty materiální a duchovní. Hodnotový systém je důležitým ukazatelem zaměřenosti osobnosti. Stává se významnou složkou motivace a autoregulace chování (Kraus 2006, s. 59).

Hodnotový systém je ovlivněn různými životními událostmi. Každý jedinec na tyto události reaguje individuálně a může hodnoty člověka měnit. Velký vliv má také věk jedince, například mládež má jiné hodnoty než dospělý člověk. Hodnotová orientace se může určit podle pohlaví, vzdělání, intelektu, práce a podle zájmových oblastí. Vliv na hodnotovou orientaci mají materiální podmínky života, rodina, škola a jiné výchovné instituce, společnost a vliv okolí. Podle P. Saka se rozlišuje sedm hodnotových orientací:

- ☐ globální (vyjadřuje zájmy lidského rodu – zdraví, mír, životní prostředí);
- ☐ reprodukční (orientace na rodinu, děti);
- ☐ hédonistická (orientace na zájmy, záliby, přátelství);
- ☐ profesně-rozvojová;
- ☐ liberální (cení především svobodu, demokracii);
- ☐ materiálně-egoistická i

- *sociálně-hodnotová (být užitečný druhým, veřejně prospěšná práce, společenská aktivita) (Sak 2000, s. 81).*

Současná mládež preferuje především hodnotu zdraví, spokojený rodinný život, dobrou práci, morálku, materiální úroveň života, volný čas a zdravé prostředí. Tyto hodnoty mají různě preferované podle věku, pohlaví či zdravotního stavu. Ale převážně je na prvním místě zdraví. Dále je potřeba se seznámit s veškerými vlivy prostředí, které souvisí k kriminalitou.

2.2 Vliv sociálního prostředí

2.2.1 Vliv rodiny

Rodina může mít největší vliv právě na kriminalitu mládeže. Rodina má velký význam při vývoji dítěte, je základem jeho života. Rodina by měla dítěti poskytnout pocit bezpečí, lásky, pravidelný životní rytmus, dostatek jídla, pití a vše potřebné ke zdravému vývoji dítěte. Děti potřebují domov, i když se jedná o neúplnou rodinu, vždy potřebují buď matku nebo otce. Také by mělo mít dostatečný prostor na své projevy a seberealizaci. Rodina dítě učí jak se správně chovat k lidem, zvířatům a majetku rodiny i okolí. Rodina výchova utváří v dítěti jeho osobnost, je pro něj vzorem, proto je také velice důležitá k jeho vývoji. Učí povinnosti, zodpovědnosti a úctě ke svému okolí a k sobě samému. Také by měla dítěti poskytnout prostředí, ve kterém se může s čímkoliv svěřit a najít odpovědi na všechny jeho otázky, které se v životě naskytou. Rodina by měla poskytnout rady a pomoc k jejich vyřešení. Jestliže rodina neplní některou z těchto funkcí, pro dítě to může mít následky do budoucího života, není dost poučeno. Život, který je v rodině veden, způsobí to, že se ve svém budoucím životě bude chovat podobně a může vést ke kriminalitě. Například když rodina nenaučí dítě chovat se s respektem k majetku, penězům, vydělávat si peníze poctivou prací, mohou hledat jiné cesty, jak se k penězům dostat, anebo ničit cizí majetek, což vede ke kriminalitě. V současné době však není pro některé rodiny jednoduché děti správně vychovat. Jsou různé druhy rodin, které můžeme rozdělit na:

- *stabilizovaně funkční;*
- *funkční rodiny s přechodnými problémy;*
- *rodiny problémové;*

- *rodiny dysfunkční;*
- *rodiny afunkční;* (HELUS 2007, s. 152).

Stabilně funkční rodiny zajišťují dítě a veškeré podmínky k jeho sociálnímu fungování. Rodina, která je funkční s přechodnými problémy, poskytuje také veškeré podmínky rodiny, potřebné ke správnému vývoji dítěte jen s občasnými, různě vážnými problémy, které však mohou také napomáhat ke správnému vývoji, například poučením se z různých rodinných situací. Problémové rodiny většinou své problémy nevyřeší i přes veškerou snahu. Převážně končí rozvody či rozchody. Rodina se rozpadá, ale snaží se, aby na děti tyto problémy měly co nejmenší dopad. Dysfunkční rodina je natolik narušená, že může ohrozit správný vývoj dítěte. Rodina afunkční nejvíc ohrožuje dítě. V rodině se vyskytuje tolik problémů, že je už nelze v rodině řešit. Tyto situace většinou řeší soudy, které dále děti umísťují do náhradních rodin či do dětských domovů. Problémové rodiny lze dále rozdělit na nezralé, přetížené, ambiciózní, perfekcionistické, autoritářské, rozmazlující, nadměrně liberální a improvizující, odkládající a disociované (HELUS 2007, s. 153).

Za nezralou rodinu se považuje ta, ve které se narodí dítě mladým lidem, kteří samotní nemají dostatečné zkušenosti s vlastním životem na to, aby zvládli správně vychovat své dítě, i když to tak nemusí být ve všech takových případech. Za přetíženou rodinu se většinou bere ta, ve které rodiče špatně snáší zátěž a mohou se ocitnout v krizi. I když dítě správně vychovávají, tyto stavy na něj mají špatný psychický vliv. V ambiciózní rodině se také rodiče správně starají o výchovu svého dítěte, ale častým problémem je to, že jsou rodiče příliš ambiciózní a mnoho času věnují své kariéře a jejímu vzestupu a jiným úspěchům, ale dítě tím postrádá například dostatek lásky, soucítění, jistoty. To však nemusí být pravidlem u každé rodiny, v některých ambiciózních rodinách to může mít na dítě opačný vliv. Perfekcionistická rodina je typická tím, že rodiče mají na děti vysoké nároky. Aby byli ve všem úspěšní bez ohledu na to, jaké má dítě předpoklady, což pro něj může být velice frustrační. Je to pro něj velká zátěž. V autoritářské rodině je dítě neustále sekýrováno, dostává jen samé příkazy a zákazy. Rodiče dítěti nedávají dostatečný prostor k vlastním názorům a nemají schopnost jej vyslechnout. To v dítěti také zanechává špatné stopy do budoucího života. Rozmazlující rodina je typická tím, že je dítě rozmazlováno, dostává vše, co si řekne, rodiče mu na vše přikyvují, což má špatný vliv na budoucí život dítěte, které se s takovým přístupem bude v dalším normálním životě

potýkat s velkými problémy. Rodina nadměrně liberální a improvizující má nedostatečný řád a pravidla v rodině. Dítě se neučí pevnému řádu a pravidlům, které by měly být stanoveny v každé rodině a opět to na něj má špatný vliv. U odkládající rodiny, rodiče často dávají hlídat své děti jiným osobám, jako jsou příbuzní a přátelé, v závažnějších situacích rodiče přímo vnucují své děti příbuzným a přátelům. Toto může narušit citový rozvoj dítěte. *Disociovaná rodina – pro tento typ je charakteristické, že jsou vážně rozrušeny důležité vztahy, jejichž rozvinutost a spolehlivost je nezbytným předpokladem psychologické funkčnosti rodinného prostředí* (HELUS 2007, s. 160)

Největší vliv na mládež má především rozvodovost v rodině. I když jsou rodiny, které se snaží, aby rozvod probíhal v poklidu a na děti to nemělo žádný vliv, přesto taková situace děti silně zasáhne. Pro žádné dítě není dobré odloučení od jednoho z rodičů. Velice často se manželům nepodaří klidný rozvod, naopak je jejich rozvod velice bouřlivý. Takové období děti velice zasahuje, jelikož chtějí mít rodiče pohromadě a často to má také vliv na školní výkon. Ovšem rodina není jediné prostředí, které jedince ovlivňuje v jeho chování, které může vést ke kriminalitě. Dalším vlivným prostředím jsou přátelé, kteří se mohou nacházet v seskupení part či organizovaných skupin. Proto se s touto oblastí seznámíme v následující podkapitole.

2.2.2 Vliv party, vrstevníků

Partu lze vymezit jako časově stálější skupinu lidí, kteří se sdružují na základě určitých společných potřeb, názorů a zájmů a mají obvykle vytvořenou určitou hierarchickou strukturu. Ty mohou být plně v souladu se zájmy společnosti a ta je může podporovat. Jsou to zejména party, které se zabývají svoji společensky žádoucí, či prospěšnou zájmovou činností. Podle Chaloupky se party dělí na:

Pozitivní – jejich chování je v souladu se zájmy společnosti. Převládá zde vzdělávací a zájmová činnost – hudba, sport, ekologie.

Indiferentní - zaměření není jednoznačně protispolečenské. Občas se objeví asociální projevy, jsou to však pouze výstřelky a nikoliv výraz protispolečenské orientace.

Negativní – zaujímají výrazně antisociální postoje, dopouštějí se trestné činnosti.

V partách se soustřeďují nejvíce mladí lidé. V průběhu dospívání klesá závislost mladého člověka na rodičích, oslabuje se jejich vliv, stejně jako se oslabuje vliv školy a obecně názorů dospělých. Zjednodušeně lze říci, že čím menší vliv má na mladého

člověka rodina, čím menší je autorita rodičů, tím větší má na mladého člověka vliv negativní parta. Mladý člověk pozoruje a citlivě vnímá rozpory mezi činy a slovy, skutečností a ideály. To vede často k velmi okázalému pohrdání životními zkušenostmi rodičů i obecně hodnotami uznávanými dospělou populací. Svým sklonem k zevšeobecňování pak mladý člověk zatracuje i cenné hodnoty. Tím nastává cynický postoj k životu a ke světu, naprostá ztráta smyslu jakéhokoliv jednání a života vůbec. Parta je jedním z vážných kriminogenních faktorů, kdy mladý velmi sugestivní člověk, přejímá názory party, kterým se mnohdy plně a bezmyšlenkovitě podrobuje. (CHALOUPKA 1986, s. 51)

Samotná parta neznamena pro naprostou většinu mládeže riziko a naopak může mladému člověku přinést mnoho kladného. Vždyť partou jsou i skauti, ekologové, různé zájmové kroužky a organizace. Problém nastává u part sociálně deviantních. Bylo zjištěno, že zvláště pro mladé delikventy je taková parta místem seberealizace. Mladý člověk, vyrůstající v prostředí konfliktní rodiny nebo v prostředí citově i podnětově chudém, který je zanedbáván a často tedy i citově deprivován, hledá si náhradní uspokojení těchto potřeb. Hledá je i mimo rodinu a normální společnost. Proto se uchyluje do podsvětí, do negativní sociálně patologické party. To se projevuje zejména tehdy, když se ve vedení party objeví lidé násilnické povahy, bezohlední, intelektuálně nevyspělí nebo kriminálně zkušení.

Mladiství, kteří neuznávají obecně platné autority, hledají tuto autoritu ve vůdci party. Pokud mají výše uvedenou charakteristiku, slepě se mu podřizují a imponují jim takové vlastnosti vůdce party jako je bezohlednost, hrubá fyzická síla, pohrdání sociálními normami a často i citovými vztahy. Vůdce party se obvykle opírá o několik sobě podobných jedinců a zbytek party za jejich pomoci ovládá.

Mladý člověk hledá v partě svoji seberealizaci. Je zpravidla přijat, respektován a povzbuzován, získává dosud nepoznaný pocit sounáležitosti, uznání a respektu. V partě není špatný, není výjimečný. Často z pocitu vděčnosti k partě, ale i obav ze ztráty svého statusu., se dopustí činu, kterého by se sám zpravidla nedopustil, a nezřídka je tento čin i v rozporu s charakterem osobnosti. Také se stává součástí party díky nedostatečnému zájmu rodičů o jeho osobu nebo jejich velkou zaměstnaností. A tak si náhradu nachází právě v partě nebo skupině vrstevníků. Svůj volný čas chtějí trávit v partě i v noci, kde se v tuto dobu často vyskytuje spousta alkoholu, což může vést k následné kriminální aktivitě mládeže související s konzumací alkoholu.

Velmi dobře je tento jev vidět i na skupinách příznivců sportovních klubů. Stejný fanoušek, který jeden den provolává slávu fotbalistovi, hrajícímu za národní mužstvo, je druhý den ochoten po něm hodit láhev či mu vulgárně nadávat jen proto, že hraje v jiném, než v tom „jeho“ klubu. Rovněž zde jde spíše o vybití agresivních choutek, „ukázání“ se před vrstevníky, než o „ideové“ zaměření. To je podobně jako u rasismu i u většiny příznivců skinheads, jen zdůvodněním jejich chování. Party se dále dělí podle jejich organizovanosti. Jan Sochůrek rozděluje delikventní party na organizované, poloorganizované a volné.

Organizovaná parta má stálého vedoucího, pevný řád, pravidelně se setkává, její členové mají zpravidla svojí symboliku (např. tetování, účes). Stát se členem takové party není snadné, protože parta si své členy vybírá. Noví členové se musí podřídit přijímacím rituálům, které jsou ponižující.

Poloorganizovaná parta se od organizované liší absencí přijímacího řízení nových členů, neprovádí jejich výběr a zpravidla nemá pevně daný řád.

Volná parta nemá stálého vůdce ani další znaky skupiny organizované či poloorganizované. Charakteristická je tím, že se pravidelně schází, zpravidla ve stejný čas na stejném místě (SOCHŮREK 2009, s. 47).

Definovat organizovanou kriminalitu není snadné a názory odborníků se velmi liší. Například Němec uvádí, že organizovaná kriminalita je druh skupinové trestné činnosti, páchané organizovanou zločineckou skupinou nebo zločineckou organizací, vyznačující se dlouhodobostí, dělbou činností, plánovitostí a orientací na vysoký zisk nebo získání vlivu ve veřejném životě (NĚMEC 1995, s. 219). Nejen vlivy prostředí jsou důležitou součástí kriminálního jednání, ale i faktory, které mohou vést k tomuto jednání.

2.3 Faktory kriminality

Faktor je jev, který má různou vztažnost k určitému jevu, v našem případě ke kriminalitě. Jedná se o faktory, které ovlivňují chování a jednání jedince a mohou vyústit v kriminální jednání. Tedy formují osobnost člověka, především vliv rodiny, přátel a společnosti, ve které jedinec vyrůstá. Důležitým faktorem kriminality mládeže je také jejich věk, podle kterého se jedinec chová a jedná. Další faktory vedoucí ke kriminalitě

můžou být pohlaví role ve skupině vrstevníků, kteří velice ovlivňují chování a jednání jedince. Kriminalita může být ovlivněna jinou osobou.

Kriminalita je způsobena především špatnou či nedostatečnou rodinnou výchovou, vlivem školy, nedostatečná mravní a citová výchova, nedostatečné právní vědomí, zájmy ve volném čase a další. Mládež má nedostatek životních zkušeností, neumí dobře reagovat na určité situace, čímž se dopouští častých chyb v jednání. Kriminalita mládeže nebo dětí je často nahodilá, není plánovaná, jelikož nemají takové zkušenosti jako dospělí pachatelé, často jednají podle vzoru z nějakého akčního filmu. Proto se děti nebo mladiství pachatelé kriminální činnosti často dopouští závažnějšího trestného činu, než měli v úmyslu. Objektem trestného činu jsou zájmy, hodnoty, společenské vztahy. Předmětem útoku se stávají právě tyto objekty trestné činnosti, lidé nebo věci, na které přímo útočí. Motivací jedinců ke kriminální činnosti je především prostředí, ve kterém vyrůstají a jaké postavení v něm mají. Dalšími příčinami může být nedostatečná výchova v rodině, kriminogenní faktory, špatný vliv osob s narušeným chováním, škodlivý vliv party, nedostatečné působení školy, vzdělání, recidiva, alkoholismus a další. Rodinná výchova má na dítě velký vliv a velký význam pro formování osobnosti jedince. Také se vyskytuje větší kriminalita u dětí z rozvrácených rodin. Dítě postrádá citový vztah, zájem o život, i když je materiálně zaopatřené. Jako kriminogenní faktor může působit rozvrácená rodina, závislost rodičů na alkoholu či jiných drogách, kriminalita členů rodiny, nepřiměřená výchova, lhostejnost rodičů k dětem, např. v prospěchu ve škole a jejich volnočasové aktivity. Dále pobyt dítěte v dětském domově nebo rodiče dávají přednost kariéře a kariéernímu postupu před výchovou dítěte. Vliv může mít také osoba s narušeným chováním bez ohledu na jeho věk. Dítě tak přijímá negativní vlivy. Nevhodné využití volného času, alkohol, drogy. Parta má také škodlivý vliv, pokud se jedná o partu vystupující agresivně, protispolečensky, rasisticky atd. Jedinci v těchto partách snadno podléhají negativním vlivům, protože chtějí zapadnout. Kriminogenní faktory party mohou být anonymní party, silná vůdčí osobnost party, agresivnost party, postoje party, vedoucí party. Patří sem různá extrémistická hnutí, jako jsou anarchisté, skinhead a další. Mezi další důležité faktory patří škola, která má vliv na výchovu mládeže a formování osobnosti. Dítě nebo mladistvý je do velké míry ovlivňován učitelem a celkovou organizací školní výuky. Kriminogenními faktory ve školní výchově mohou být nepravdivá školní docházka, špatný prospěch, nevhodné chování k učitelům či žákům, arogantní přístup

učitele k žákům, špatná spolupráce rodičů se školou, nedostatečná kontrolní a pedagogická činnost školy. Většina delikventní mládeže nemá dostatečné vzdělání. Mnohdy nemá ani dokončené základní vzdělání, proto se snaží na sebe upoutat pozornost jiným způsobem, a to převážně kriminální činností. Dále sem můžeme zařadit alkoholismus, ve kterém je zkoumáno především, kdo mladistvému umožnil požívání alkoholu či jiných látek. A jakou roli v jejich životě má osoba, která jim tyto prostředky poskytl.

2.3.1 Volný čas

Mezi faktory kriminality můžeme zařadit některé způsoby trávení volného času. Mládež má dostatek volného času a na základě toho se může věnovat nevhodným aktivitám, ale také naopak jej může využít k vlastnímu seberozvoji. Volný čas může působit kriminogenně, proto se seznámíme s pojmem, co je volný čas a jak s ním nakládá současná mládež. Volný čas je lidská činnost, která je protikladem pracovní činnosti. Je to všechno čas, který zbude po splnění všech povinností, které člověk má, jako jsou povinnosti pracovní, společenské a rodinné. Jelikož mládež mnoho povinností nemá, tak má dost volného času, který využívá různými způsoby. Proto jsou také vhodné různé volnočasové aktivity, kde může dítě a mladistvý vyniknout a být úspěšný. To, jakým způsobem bude mladý člověk využívat volný čas, může ukázat, jaký způsob života jedinec vede a jaký je jeho životní styl. V současné době mladí lidé volný čas využívají především sledováním televize, posloucháním hudby, sezením u počítače, kde hrají hry nebo tráví čas na internetu. Navštěvují různé restaurace či diskotéky, kde popíjí se svými přáteli. Což dle mého názoru není správné, sama patřím mezi mladší generaci a na internetu jsem nevyrostala, většinu dětství jsem trávila na hřišti s ostatními dětmi, chodila jsem na různé kroužky a velkým trestem pro mě bylo domácí vězení. Připadá mi, že v dnešní době děti venku vůbec nevidám. Pouze u počítačů, kde hrají agresivní hry, neumí se vyjadřovat a největším trestem pro ně je zákaz her na počítači, či jeho další využití. U středoškoláků to může být jiné. Trávení volného času je pro každého člověka individuální. Jsou jedinci, kteří nemají mnoho volného času a jedinci, kteří ho mají až moc, což může vést k různým kriminálním aktivitám. Především u jedinců, kteří neumí pozitivně nakládat se svým volným časem (Kraus 2006, s. 49).

2.4 Sociální deviace mládeže

Sociální deviace je odklon od normy, přílišné odklonění od normy může vyústit v kriminalitu. Mnoha autory je vymezována jako odklon od normy ve směru pozitivním i negativním, které jsou do určité míry tolerovány, ty co jsou mimo toleranci společnosti se považují za trestný čin. Především ublížení na zdraví, životě, poškození majetku osobního nebo státního. Jsou dány příčiny, které mohou vést k sociální deviaci. Jedná se o příčiny biologické, psychické, sociální a kulturní. Za biologické faktory jsou považovány různě vrozené vady a genetické poruchy. Za psychické faktory jsou považovány například poruchy socializace, problémy s řešením různých krizových situací, nerespektování autority. Sociální faktory mohou mít také vliv na sociální deviaci. Zvyšují se nároky společnosti na žití, které jedinci ze sociálně vyloučených lokalit neumí správně řešit. Chybí jim dostatek vzdělání a neznají jiný způsob řešení než nezákonnými kroky.

Také sem řadíme vliv vrstevníků, kteří mohou pomáhat jedincům zvládat obtížné sociální situace. Jedinec vrstevníkům na základě toho přikládá větší význam, a to může vést ke skupinové kriminalitě mládeže a dětí (ZOUBKOVÁ 2001, s. 38). Kulturní faktory mají také velice významný vliv, každý jedinec je z nějaké kultury, kterou se řídí. Přizpůsobit se v jiné kultuře je pro člověka těžké. Pokud se dostane do společnosti, kde je jiná kultura, musí se přizpůsobovat jejímu prostředí.

Obecná sociologie a sociologie deviantního chování se systematicky věnuje rozboru sociálních a kulturních faktorů s tím, že člení teorii sociálních deviací (deviantního chování) na: biologické teorie – příčiny deviací se nalézají v genetických, anatomických a fyziologických faktorech. Psychologické teorie – zabývají se osobností člověka, jeho individualitou, socializací – procesem dospívání, motivací, agresivitou, frustrací, stresem, a duševními chorobami. Sociologické teorie – analyzují fenomény, jako sociální kontrola, souvislosti mezi deviacemi a kulturou, sociálním a ekonomickým kapitálem člověka, módními trendy, státem, rodinou a podobně (DUBSKÝ, URBAN 2005, s. 27)

2.4.1 Kouření a alkohol

Kouření a alkohol je jedním z faktorů, který může vést ke kriminalitě mládeže, především při konzumaci alkoholu a také má vliv na sociální deviaci mládeže. Alkohol je považován za silnou návykovou látku hlavně pro mládež, která je náchylná k různým

závislostem. Mohou pak pod vlivem alkoholu podnikat trestnou činnost, například výtržnictví. Alkohol je nebezpečný díky snadné dostupnosti. Mládež konzumaci alkoholu považuje za normální, jelikož se vyskytuje všude kolem ní. Rovněž kouření - cigarety jsou nebezpečné svou dostupností a také jsou považovány za návykové látky, především díky tomu, že obsahují nikotin, ale nebývají důvodem k páchání kriminální činnosti.

Velké množství dětí či mladistvých s kouřením a alkoholem přijdou do styku už v brzkém věku. První kontakt s alkoholem mají jedinci většinou již v dětství a to především díky rodičům, kteří dávají dětem poprvé ochutnat alkohol při různých příležitostech, jako jsou různé rodinné oslavy. Děti si pak alkohol spojují s dobrou uvolněnou náladou a jeho požívání jim přijde jako zábavné a dobré. Zatímco u cigaret je to jiné. Většinou mají děti první zkušenosti s kouřením už ve dvanáctém či třináctém roku života. První konzumace alkoholu do stavu opilosti je nejrizikovější u jedinců ve věku čtrnácti a patnácti let. Velký vliv na první konzumaci alkoholu a kouření má především místo či prostředí, ve kterém s těmito látkami přijde jedinec do styku. Jak už bylo jednou uvedeno, největší podíl na první kontakt s alkoholem má rodina. Další typické místo pro požití alkoholu jsou diskotéky, dále hospody či restaurace, také v partě či u přátel. Někteří dávají přednost popíjení alkoholu v přírodě nebo na jiných oslavách mimo rodinné prostředí. V souvislosti se školní docházkou se alkohol objevuje především na školních výletech. První kontakt s cigaretou mají děti opět v rodinném prostředí, kde vidí rodiče kouřit cigarety. Na druhém místě, kde se nejčastěji setkají s první cigaretou, jsou party a přátelé. Třetím nejčastějším místem je příroda, pak na diskotéce, ve škole, potom v hospodě nebo na jiných oslavách. Z toho vyplývá, že nejčastěji se dostávají děti do kontaktu s těmito látkami především díky rodině, která má na děti největší vliv na jejich vývoj. Také má vliv na dostupnost cigaret a alkoholu. Což je v dnešní době pro mládež díky dostupnosti velmi jednoduché. Důvody proč mladistvý kouří cigarety. Cigaretu jim chutná nebo se její pomocí uklidňují. Ale také velmi často říkají, že je to z nudy, pro zlepšení nálady, pro pocit dospělosti či pro to, aby netrhaly partu. U alkoholu jsou důvody jeho užívání velmi podobné jako u cigaret. Na tyto látky mohou navazovat také drogy. Ty budou definovány v následující kapitole.

2.4.2 Drogy

Komise znalců WHO (Světová zdravotnická organizace) v roce 1969 označila za drogu jakoukoliv látku (substanci), která je-li vpravena do živého organismu, může pozměnit jednu nebo více jeho funkcí. Tato definice v sobě zahrnuje všechny substance, ať už mají nebo nemají přiznáno postavení léků, působí nebo nepůsobí na nervovou soustavu, jsou přírodní nebo umělé (JURÁKOVÁ 2000, s. 11,12).

Drogy mohou být častou příčinou páchaní trestné činnosti. Drogy jsou v současné době pro mládež snadno dostupné. Neustále se setkáváme s drogou zvanou marihuana, v dnešní době téměř není mladého člověka, který by tuto drogu nevyzkoušel. I když se bezpečnostní orgány snaží tuto drogu odstranit, je již tolik rozšířená, že kontrola nad ní je zcela nemožná a její dostupnost stále snadnější. Jedinci kouří marihuanu většinou ze zvědavosti, nebo z frajeřiny, aby zapůsobili na své vrstevníky, ale neuvědomují si její vážný vliv a to, že i z takové drogy může vznikat závislost na dalších tvrdších drogách. Není málo drogově závislých jedinců, kteří začínali na marihuaně a později jsou závislí například na pervitinu. V současné době to vypadá tak, že se společnost již smířila s tím, že mladiství užívají ve velké míře tuto látku a tato situace není příliš vážně řešena. Jedinec si také může vytvořit silnou závislost, která může vést k následné kriminalitě, například právě prodejem marihuany, pěstováním a její distribucí mezi další vrstevníky a dalším rozšiřováním. Závislost na drogách často nutí k získávání různých návykových látek jakýmkoliv způsobem, jen pro to, aby drogu užili.

Závislost je nekontrolované nutkání opakovat své chování bez ohledu na jeho důsledky. Osoba závislá na drogách se nazývá narkoman. Závislost se projevuje především neovladatelnou a neodolatelnou chutí na drogu, snížením sebeovládání vůči návykové látce, abstinenčními příznaky po jejím vysazení nebo nedostatku, užíváním psychoaktivní látky i přes jasné důkazy její škodlivosti, zanedbáváním přátel, koníčků. Závislost na drogách ovlivňuje psychiku člověka, například se může projevovat zvýšenou agresivitou jedince, především při dlouhodobém užívání drog. Zanechávají více či méně trvalé následky, proto i když závislá osoba drogy přestane užívat, psychické změny mohou přetrvávat.

Závislost na užívání psychoaktivní látky. Míra závislosti označuje pravděpodobnost jejího zneužívání, to znamená, že závislý člověk bude danou látku užívat bez ohledu na její negativní důsledky pro své zdraví. Závislost je onemocněním, které postupně vede k narušení tělesných, psychických i sociálních funkcí (Vágnerová 2000, s. 548).

Drogy lze dělit na tvrdé a měkké ve vztahu k riziku, které souvisí s jejich užíváním. Někdy se také dělí na drogy s akceptovatelným rizikem a drogy, u kterých je riziko spojené s jejich užíváním příliš velké, tedy neakceptovatelné. Tvrdší droga má schopnost vyvolat mnohem větší poškození orgánů, a to jak po stránce fyzické, tak i psychické.

Míra rizikovosti některých užívaných drog

Tabulka č. 1: (MINAŘÍK, 2010)

Míra rizika	Tvrdost	Druh látek
Vysoká	Tvrdé	Toluen Heroin Morfin Durman Crack LSD
Vysoká až střední	Tvrdé	Lysohlávka Kokain Pervitin
Střední	Tvrdé	Extasy Efedrin Kodein
Relativně malá	Měkké	Marihuana Hašiš Kokový čaj
Prakticky bez rizika	Měkké	Káva Čaj

Tlumivé (narkotické) látky vyvolávají útlum nervového systému. Menší a středně silné dávky navozují pocit euforie a často mizí nepříjemné emoce, jako je strach a pocit psychického napětí. Patří sem morfia, tj. Opiody – heroin, metadon, kodein, buprenorfin. Bezodiazepiny – diazepam, flunitrazepam, alprazolam, také barbituráty a alkohol.

Za stimulační látky se považuje především kokain a pervitin, které zvyšují duševní i tělesnou aktivitu. Jedinec po užití těchto látek získává pocit síly a energie, ale pokud

se míra dávek těchto látek zvýší, může dojít ke ztrátě kontroly nad realitou a dochází k halucinacím.

Halucinogeny mohou vyvolat největší změnu vnímání reality, což může vést k trvalému duševnímu poškození. Po nižších dávkách dochází k zostřenému vnímání, barvy se jeví krásné a mnohem barevnější, hudba rozeznívá celé tělo. Středně silné dávky vyvolávají halucinace, neživé předměty ožívají a promlouvají k uživateli této látky. Při vysoké dávce dochází k úplné ztrátě kontaktu s realitou. Látky mohou být relativně slabé, jako například produkty z konopí – hašiš, marihuana a látky, které mohou navodit těžkou duševní poruchu jako je LSD. Jedinci mohou drogy užívat různými způsoby, a to třeba vdechováním, kouřením, injekčně a dalšími způsoby (SOCHŮREK 2009, s. 107).

2.5 Poruchy chování

Poruchy chování jsou významným faktorem, který určuje kvalitu chování, souvisí s agresivitou mládeže, která může přecházet až v kriminalitu. Lze je dělit na asociální, disociální a antisociální poruchy chování.

Za asociální chování je pro společnost považováno chování, které nedodržuje společenské a morální normy dané skupiny, ale zatím jedinec nic neničí, pouze pohoršuje společnost svou úrovní, výroky, chováním.

U disociálního chování jedinec dodržuje normy své skupiny a určité sociální normy, ale společenským normám se přizpůsobit neumí.

Antisociální chování je pro společnost již nepřijatelné, jedinec s tímto chováním odmítá dodržovat jakékoliv společenské normy a většinou jsou doprovázeny kriminální činnostmi, jako je různé poškozování majetku a krádeže.

Pokud poruchy chování nejsou nějakým způsobem zvládnuty, jejich působením dochází k projevům významných symptomů, které mohou vyústit v kriminální činy. Zdeněk Martínek v knize Agresivita a kriminalita školní mládeže, rozděluje poruchy chování na ADHD, opoziční poruchy chování, lhaní, krádeže, záškoláctví, útoky, toulky a poruchy chování s protispolečenskými rysy.

2.5.1 ADHD – porucha pozornosti s hyperaktivitou

ADHD – attention deficit hyperactivity disorder neboli poruchy pozornosti s hyperaktivitou, řadíme dle Martínka mezi poruchy chování.

ADHD – hyperaktivita s poruchou pozornosti. Projevuje se v průběhu vývoje dítěte v podobě nedostatků v oblasti kognitivních a percepčně motorických funkcí, v oblasti regulace afektů a emotivity a také v sociálním přizpůsobení. Třemi základními znaky v projevu dítěte s ADHD syndromem jsou: hyperaktivita či hypoaktivita, nepřiměřený stupeň pozornosti (poruchy pozornosti), impulzivita. Pro diagnostiku ADHD je důležité, zda se tyto příznaky projevovaly již před vstupem do školy, trvají soustavně po dobu delší než šest měsíců a vyskytují se u dítěte výrazně častěji, než u jiných dětí stejného věku (Martínek 2009, s. 86).

Porucha ADHD má několik příznaků, může se jednat o hyperaktivitu. Dítě, které je hyperaktivní, se neustále pohybuje, neustále musí něco dělat a nevydrží bez pohybu na jednom místě. Hypoaktivita je pravým opakem hyperaktivity, dítě je pomalé, takže na okolí může působit jako líné a bez zájmu. Dalším příznakem je pozornost, která je pro dítě důležitá, aby si dokázalo vybírat správné podněty okolního světa, které jsou potřebné. Ulpívání – preservace má také souvislost s pozorností. Jedná se o to, že jedinec má problém přecházet rychle z jedné činnosti na druhou a neustále se vrací k jedné činnosti. Zabíhavost je také součástí pozornosti, jedinec je zaměřený na určitou činnost a během ní se náhle zaměří na něco jiného. Dalším příznakem může být také impulzivita, kdy se dítě projevuje dříve než by mělo, či dříve než mu je něco vysvětleno a chce se okamžitě zapojit. Jedinci mohou mít problémy s chápáním jednoduchých slov či postupů, myšlením a řešením problémů. Děti s ADHD musí neustále bojovat s neúspěchy a získávat si uznání, což mnoho lidí nepochopí, jelikož není společnost dostatečně informovaná, jak s těmito dětmi zacházet a pomáhat jim. Neustále se snaží nějak takovéto společnosti bránit. Hledají si většinou tu nejjednodušší cestu jak uniknout, a to může vést ke kriminální aktivitě.

2.5.2 Opoziční porucha chování

Opoziční chování se považuje za poruchu až kolem čtvrtého roku dítěte, jestliže opoziční chování přetrvává do školního věku. Jedná se o určitý druh vzdoru a provokace

ze strany dítěte. Na opoziční poruchu chování má velký vliv rodina, která opoziční chování může podporovat. Například rodina, ve které je dítě často srovnáváno s jinými dětmi, v rodině s agresivním přístupem nebo rodina s velkou autoritou. Tato porucha se může projevat tím, že je dítě vulgární, mrzuté, náladové, hádavé, neposlušné, přecitlivělé, nebo se snaží svalovat vinu na druhé a následně toto chování může směřovat ke kriminalitě dítěte.

2.5.3 Lhaní

Lhaní znamená říkat vědomě nepravdivé tvrzení. Je typické u většiny dětí, které si v některých případech nemusí uvědomovat, že lžou. Obvyklá lež u dětí je smyšlená. Jedná se o lež, kterou si děti neuvědomují, když vypráví o něčem, co zažily. To, co si nepamatují, si domyslí. Pokud se tento druh lži projevuje ve školním věku, je považován za lež chorobnou. Dále se mezi lhaní řadí bájná lež, která je typická u dětí do šesti let. Tímto druhem lži se jedinec na sebe snaží upoutat pozornost, vypráví příběhy, které jsou přehnané. Hlavní hrdina je v nich samotný jedinec. U dětí ve věku puberty je tento druh lži považován za psychickou poruchu. Zatímco pravá lež je vědomá a cílená, jedinec ji používá, jen aby dosáhl svého cíle. Například aby se vyhnul úkolům, které má zadané a následně se vymlouvá a lže, proč je nemohl splnit. Jedinec si však na lež může zvyknout a používat ji pravidelně. Proto by měli zasáhnout rodiče s jejich výchovou a děti vést k pravdomluvnosti.

2.5.4 Krádeže

Krádež je čin, který dělá jedinec vědomě a úmyslně. Důvodem je získání věci, kterou chce, aniž by na ni měl nárok. To vše dělá na úkor jiných osob. Důležitý vliv v tomto případě má socio-kulturní prostředí, v jakém se jedinec nachází. Mohou to být spolužáci, členové různých skupin či part. Ale také rodiče mohou děti vést ke krádežím. Většinou se jedná o slabší sociální skupiny lidí, kteří neumí získat peníze výdělečnou činností. A proto získávají finance pouze prostřednictvím krádeží.

2.5.5 Záškoláctví

U mnoha dětí a mladistvých je záškoláctví v současné době dost rozsáhlé. Jedinec zameškává výuku jak impulzivně, tak plánovitě. Vliv na záškoláctví mají většinou přátelé. Ale v současné době bohužel i rodiče, kteří děti nechtějí v tomto podporovat. Když však zjistí, že ve škole nebyly, raději jim napíší omluvenky, než aby děti měly zhoršené známky z chování či jiné postihy od školy. Vliv také mohou mít spolužáci jedince. Například když jedince šikanují. Ten se bojí chodit do školy a raději se jejímu navštěvování vyhýbá. Dále může mít vliv parta, ve které je jedinec členem. Na její popud za školou kouří, popíjí alkohol či záměrně poškozuje cizí majetek.

2.5.6 Útěky a toulky

Útěky a toulky jsou většinou impulzivní a objevují se u dětí s poruchou ADHD. Útěk si neplánují, a tak si s sebou nic neberou. To může ohrožovat jejich zdraví. Například nedostatek jídla, prochlazení, a především se mohou vystavovat rizikovým situacím. Častým důvodem útěků je předvádění se před vrstevníky. Mnohdy jde o členy party, která se zabývá kriminální činností, jako jsou krádeže a vloupání. Ale také se mohou snažit získat pozornost u rodičů, kteří nemají na dítě čas. Chtějí tímto způsobem za každou cenu přilákat jejich pozornost. Řadíme sem reaktivní útěk, což je okamžitý útěk před nějakou nepříjemnou situací, před kterou chce dítě utéct. Reaktivní útěk však může být způsoben i tím, že je dítě v rodině týráno a nevidí opět jiné východisko než útěk. Toulky jsou předem promyšlené a dobře naplánované. Dítě se nechce vracet domů, protože tam nemá bezpečné domácí prostředí. V takovém případě je většinou nachází policie. Po návratu by se však mělo dítě podrobit lékařskému vyšetření a následně absolvovat terapeutickou péči, do které by se měla zapojit celá rodina a ochotně spolupracovat s odborníky.

2.5.7 Porucha chování s protispolečenskými rysy

Jedinci, kteří trpí poruchou chování s protispolečenskými rysy často lžou, kradou, utíkají z domova, podvádí, vyvolávají konflikty nebo chodí za školu. Tato porucha je způsobena především vlivy okolního světa, jeho prostředím, jako je rodina, chování rodičů, chování sourozenců a především výchova dítěte, přátelé, vrstevníci, parta. Velký

vliv mají vztahy mezi spolužáky a prostředím, ve kterém žije. Vliv má také škola, která se také podílí na výchově dítěte.

2.6 Agresivita a agrese

Agrese a agresivita je většinou hlavní příčinou kriminálního jednání. *Agresivita je útočnost, postoj nebo vnitřní pohotovost k agresí. V širším slova smyslu se takto označuje schopnost organismu mobilizovat síly k zápasu o dosažení nějakého cíle a schopnost vzdorovat těžkostem. Člověk dokáže trvat na svých názorech a prosazovat svoje práva v rámci existujících zákonů. Toto chování směřuje k tomu, aby ostatní připustili, že jedinec má právo se rozhodnout, jak bude myslet a jednat* (Martínek 2009, s. 9).

Agrese je výpad útok – jednání, jímž se projevuje násilí vůči některému objektu, nebo nepřátelství a útočnost s výrazným záměrem ublížit (Martínek 2009, s. 9). Zjednodušeně lze říci, že agrese je projev agresivního chování jedince. Agresi lze rozdělit do tří směrů. A to agrese vybitá na neživém předmětu, agrese vybitá na zvířeti a autoagrese.

Agrese vybitá na neživém předmětu. Tento druh agrese se velmi často projevuje právě u školáků. Svou agresi si vybíjí na různých předmětech, jak svých, tak spolužáků. Cílem se může stát vybavení školy, jako jsou například skřínky, pracovní pomůcky, pravítka, či jiné předměty. Jedinci většinou tento způsob agrese předvádí před svými spolužáky, aby jim dokázali svou fyzickou sílu, nebo aby je zastrašili. Taková osoba si tím sama sobě zvedá sebevědomí a buduje obdiv právě ostatních spolužáků bez ohledu na následky.

Mezi další druhy řadíme agresi vybitou na zvířeti. V současné době se začínají ve školách objevovat klece s různými zvířátky, o které se děti společně starají. Tyto zvířátka jsou určena především k tomu, aby se děti, které jsou agresivní, naučily zvládat svou agresi tím, že se o ně starají. Na těchto zvířatech si děti často vybíjí zlost nepřiměřeným mazlením, či jiným ubližováním. Ale takové chování mohou odnášet i domácí zvířata, jako je pes, kterého dítě venku schválně tahá, přiškrcuje nebo do něj kope. Agresi na zvířatech si většinou vybíjí děti, které jsou slabší. Tyto děti jsou však učenlivé a dobře si uvědomují, že zvíře je slabší, a proto mu může ubližovat. Na základě

toho si později může začít vybírat slabší spolužáky a vybíjet si na nich agresi, což je začátek šikanování.

Autoagrese se projevuje tím, že jedinec ubližuje sám sobě. Sebepoškozováním může dojít až k sebevraždě. Jak demonstrativní, tak dokonané. Mezi studenty se nejčastěji objevuje sebepoškozování, které se může projevovat řezáním do kůže, trháním si vlasů, okusováním si nehtů. Děti, které si tímto způsobem ubližují, jsou většinou jak fyzicky, tak psychicky týrané nebo psychicky zanedbané. Fyzické týrání je většinou ze strany rodičů. Psychické týrání může být také ze strany rodičů. Projevuje se tím, že rodiče mají vysoké nároky například v oblasti vzdělání. Děti dostávají různé zákazy a příkazy.

Psychické zanedbávání – jedná se o situaci, kdy je dítě akutně a vážně ohroženo nedostatkem podnětů důležitých ke zdravému psychickému i fyzickému vývoji. Dítě není podporováno v žádné činnosti, často chodí špinavé, otrhané, příprava na školní vyučování je mizivá nebo žádná, rodiče nejeví zájem o jeho prospěch a chování. V rodinném prostředí nejsou nastavena žádná pravidla, dítě je odkázáno samo na sebe (Martínek 2009, s.26).

Agrese se dále dělí na různé druhy. A to přímá a nepřímá agrese, verbální a fyzická agrese, aktivní a pasivní, také agrese emocionální, frustrační, instrumentální. Mayerova klasifikace agresí se dělí na predátorskou agresi, agresi mezi samci, agresi vyvolanou strachem, agresi dráždivou, rodičovskou agresi, sexuální agresi, agresi jako obrana teritoria.

Fyzická aktivní přímá agrese je násilí, které si jedinec vybíjí přímo na konkrétní osobě fyzickým ponižováním, nucením k různým ponižujícím úkolům. Jedinec využívá své fyzické síly na slabšího. Fyzická aktivita nepřímé agrese se může projevovat tím, že jedinec využívá jinou osobu k fyzickému napadání a pouze přihlíží tomu, jak je oběť napadána. Fyzická pasivní přímá agrese. Ve školách probíhá tím způsobem, že jedinec si vybíjí zlost na druhém ničením školních pomůcek, aby nemohl dosáhnout úspěšného dokončení úkolů, které jsou ve škole zadány. Fyzická pasivní nepřímá agrese se projevuje odmítavým způsobem jedince. Protestuje a odmítá splnit určené úkoly. Verbální aktivní přímá agrese. Tento druh agrese je ve školách jeden z nejčastějších. Jedinec si svou agresi většinou vybíjí různými urážkami, vulgárními výrazy, slovním ponižováním. Verbální aktivní nepřímá agrese není přímo osobně mířená na oběť, ale za jejími zády. Například tím, že roznáší pomluvy. Do tohoto způsobu chování se může zapojit také velká většina spolužáků a může vést k určitému druhu šikany. Verbální pasivní přímá agrese se projevuje

tím, že agresivní jedinec oběť naprosto ignoruje. A stejně jako u verbální aktivní přímé agrese může k tomuto chování přimět a stáhnout celou třídu a oběť může být z kolektivu vyloučena. Verbální pasivní nepřímá agrese se projevuje tím, že jsou na oběť svalovány všechny problémy, které se ve třídě dějí. Například agresor něco rozbije a vinu svalí na oběť. Většinou zůstává celá třída na straně agresora, který bývá vůdčí osobou.

Emocionální agrese je způsobena silným množstvím emocí, které se mohou kupit postupem času. Navalují se na jedince různými negativními zkušenostmi či častými hádkami. Ty v jedinci mohou vyvolat agresivní jednání. Frustrační agrese může být způsobena u člověka, který se snaží dosáhnout nějakého cíle. Překážky mu to však nedovolují, což může vyvolat frustraci. U dětí se projevuje také často. Především u těch, které jsou od malička rozmazlované. Rodiče všechny překážky odstraňují a snaží se dítěti vše ulehčit. Toto jednání není myšleno ze strany rodičů špatně, ale není správné. Dítě se, poté co povyroste, bude muset samo vyrovnávat s životními překážkami. Což nebude umět, když za něj budou dělat vše rodiče. V pozdějším věku to může v dítěti vyvolat právě frustrační agresi. Agrese instrumentální se dělí na žádoucí a nutnou. Žádoucí je agrese, kterou má jedinec promyšlenou a jde si za jasným cílem. Jedním z příkladů může být vyloupení banky. To si jedinec pořádně promyslí. Nutná instrumentální agrese - jedná se o určitý druh obranné agrese, kdy se jedinec brání útoku jiné osoby. Když je zaznamenána pouze jeho reakce a ne útok jiného jedince, je považován za agresora.

2.6.1 Šikana

Za šikanu označujeme to, když jeden nebo více žáků úmyslně a většinou opakovaně týrá spolužáka nebo spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci (Martínek 2009, s. 110). Často se projevuje tím, že jedinec je fyzicky silnější než oběť nebo má jinou převahu nad obětí, například v počtu. Častými oběťmi šikany jsou osoby, které jsou slabší nebo něčím odlišné, jak vzhledově, zdravotně, tak i sociálně. Když je oběť často napadána a útok na její osobu je jí nepříjemný, jedná se také o jeden z příznaků šikany. Také se však může jednat o útok krátkodobý. Šikana nemusí být mířena pouze ze spolužáka na spolužáka, ale také ve vztahu učitele a žáka z obou stran. Učitel může vrhat na žáka špatný pohled, neustále ho úmyslně zkoušet, dávat mu špatné známky. V tu chvíli je obětí žák. Ale může to být i naopak. Žák útočí na učitele. Schválně

ho provokuje nebo vyrušuje výuku a baví tím ostatní spolužáky. Šikana také může probíhat ze strany rodičů na učitele a naopak. Také ze strany ředitele na učitele a naopak.

Jedinec, který šikanuje jinou osobu, je většinou agresor. Jsou různé typy agresorů, může se jednat o agresora hrubého a fyzicky silnějšího než oběť nebo agresora kultivovaného. Jedná se o jedince, který se k dospělým osobám chová velice slušně, ochotně se vším pomáhá, ale své vrstevníky silně šikanuje. Agresor srandista je jedinec, který si dělá ze všeho srandu. Vyhýbá se povinnostem. Pokud někomu fyzicky ubližuje, brání se tím, že to byla sranda. Agresor spouštějící ekonomickou šikanu. Jsou typy dětí, které jsou materiálně velice dobře zabezpečeny. Mají vše, co si přejí a všechny novinky, aby nezaostávaly za spolužáky. I když je rodiče zásobují různými dárky a vším co mají na očích, chybí jim přítomnost jejich rodičů a dostatek citů. Tím rodiče v dítěti vytvoří to, že nemají potřebu si ničeho vážit jak materiálně, tak i mezilidsky. Mohou si jiné děti dobírat kvůli oblečení nebo věcem, které si jejich rodina nemůže dovolit a nadává mu a zesměšňuje je.

2.7 Trestná činnost mládeže

Trestná činnost mládeže je ovlivněna vývojem osobnosti jedince. Struktura trestné činnosti je odlišná od trestné činnosti dospělých, a to věkem či vlivem prostředí a dalších.

U nezletilých narůstá majetková trestná činnost, a to převážně kapesní příležitostní krádeže. Průběh těchto krádeží se označuje jako jednoduchý. Nevyžadují zvláštní znalosti a dovednosti. Zatímco u zletilých se začínají krádeže více kvalifikovat. Vloupaní do různých objektů, automobilů a dalších. Zaměřují se spíše na krádeže cenností, vozidel, starožitností ve věku sedmnácti až osmnácti let.

Majetková trestná činnost je páchána v závislosti na věku a organizovanosti pachatele při trestné činnosti. Více se projevuje koncem osmnáctého a začátkem devatenáctého roku jedince. U mladistvých ve věku kolem sedmnáctého až osmnáctého roku, kdy dochází k posunu trestné činnosti. Například si začnou vytipovávat objekty jejich kriminality. Motivací ke krádežím je opatření věcí či peněz pro partu nebo vyniknout a získat respekt v partě.

Násilná trestná činnost. Tato činnost je doprovázena násilím a větší brutalitou, kterou můžeme v současné době zaznamenat už i u osob mladších patnácti let. U tohoto násilí

může mít vliv alkohol či vliv skupiny. Vliv party se může projevovat u rvaček, kdy dochází k podpoře ostatními členy party. Někdy přerůstá v hromadné ničení majetku a brutální napadání kolemjdoucích. Nedostatečné síly se nahrazují různými zbraněmi, používá se vyhrožování. Do této trestné činnosti mládeže řadíme i rvačky, které lze vymezit jako napadení nejméně tří osob, kde se střídá útok a protiútok a vzájemně se ohrožují na zdraví a životech.

Rasově motivovaná trestná činnost je páchána převážně mladistvými. Tvoří se skupiny mládeže, které mají rasistické postoje a útočí proti rasově či etnicky odlišným skupinám obyvatel. Tato činnost je obvykle páchána nejméně dvěma osobami. Převážně však ve větším počtu deseti a více lidí. Jedná se o davové páchání. Jednání jedince je podřízeno psychice davu a přivádí je k opakování útoku na majetek a fyzické osoby etnické odlišnosti. Zvláštností této kriminální činnosti je lhostejnost veřejnosti. Často s těmito skupinami souhlasí nebo je podporuje.

Společným cílem je ochrana základních lidských práv a svobod. Ochrana rovnoprávnosti všech lidí bez rozdílu rasy, národnosti, náboženství a sociálního postavení. Trestné je poškození objektů, podpora nebo propagace skupin působících proti lidským právům. Jedná se o právo na zdraví, na život, na ochranu soukromého a státního majetku. Trestným činem - přečinem je, když někdo páchá trestnou činnost proti jedincům na základě jejich rasy, národnosti nebo politického přesvědčení a dalších, protože podle listiny základních práv a svobod jsou lidé svobodní a jsou si rovni v důstojnosti i v právech. Každý občan má nárok na své politické přesvědčení, politické hnutí. Může se lišit národností, rasou, vyznáním, ale je rovnocenný s ostatními občany.

Výskyt kriminality u dětí a mladistvých za rok 2010

Tabulka č. 2: Kriminalita mládeže 2010

Kriminalita mládeže za rok 2010	Děti do 14 let	Mladiství 15-17 let
Vraždy	2	4
Loupeže	108	270
Násilí proti úřední osobě	1	2
Úmyslné ublížení na zdraví	5	43
Vydírání	11	15
Omezení a zbavení osobní svobody	0	0
Týrání osob žijících ve společné domácnosti	0	1
Násilné činy celkem	127	335
Znásilnění	4	16
Sexuální nátlak	0	0
Pohlavní zneužívání osob	47	73
Obchodování s lidmi	0	2
Mravnostní činy celkem	51	91
Krádeže kapesní	1	2
Krádeže jiné na osobách	0	1
Krádeže věcí z automobilů	0	0
Krádeže v bytech	0	6
Krádeže prosté celkem	1	9
Podvod	0	0
Majetkové činy celkem	1	9
Nedovolená výroba drog	0	0
Šíření toxikománie	0	0
Požáry	3	2
Podílnictví – překupování, přechovávání	0	5
Ochrana měny	12	76
Ostatní kriminální činy celk.	15	83
Celkem	194	518

(Statistiky MV ČR, za r. 2013)

Výskyt kriminality u dětí a mladistvých za rok 2011

Tabulka č. 3: Kriminalita mládeže 2011

Kriminalita mládeže za rok 2011	Děti do 14 let	Mladiství 15-17 let
Vraždy	2	6
Loupeže	128	288
Násilí proti úřední osobě	0	6
Úmyslné ublížení na zdraví	8	36
Vydírání	16	38
Omezení a zbavení osobní svobody	0	0
Týrání osob žijících ve společné domácnosti	0	4
Násilné činy celkem	154	378
Znásilnění	17	33
Sexuální nátlak	1	0
Pohlavní zneužívání osob	56	129
Obchodování s lidmi	0	0
Mravnostní činy celkem	74	162
Krádeže kapesní	1	0
Krádeže jiné na osobách	0	0
Krádeže věcí z automobilů	0	0
Krádeže v bytech	1	2
Krádeže prosté celkem	2	2
Podvod	0	0
Majetkové činy celkem	2	2
Nedovolená výroba drog	2	6
Šíření toxikománie	3	0
Požáry	1	2
Podílnictví – překupování, přechovávání	0	3
Ochrana měny	7	43
Ostatní kriminální činy celk.	13	54
Celkem	243	596

(Statistiky MV ČR, za r. 2013)

Výskyt kriminality u dětí a mladistvých za rok 2012

Tabulka č. 4: Kriminalita mládeže 2012

Kriminalita mládeže za rok 2012	Děti do 14 let	Mladiství 15-17 let
Vraždy	2	2
Loupeže	138	251
Násilí proti úřední osobě	0	4
Úmyslné ublížení na zdraví	11	45
Vydírání	19	19
Omezení a zbavení osobní svobody	1	0
Týrání osob žijících ve společné domácnosti	0	3
Násilné činy celkem	171	324
Znásilnění	22	25
Sexuální nátlak	0	2
Pohlavní zneužívání osob	62	148
Obchodování s lidmi	0	1
Mravnostní činy celkem	82	176
Krádeže kapesní	0	1
Krádeže jiné na osobách	1	1
Krádeže věcí z automobilů	0	1
Krádeže v bytech	0	2
Krádeže prosté celkem	1	5
Podvod	0	1
Majetkové činy celkem	1	6
Nedovolená výroba drog	1	5
Šíření toxikomanie	2	1
Požáry	0	1
Podílnictví – překupování, přechovávání	0	6
Ochrana měny	4	42
Ostatní kriminální činy celk.	7	55
Celkem	261	561

(Statistiky MV ČR, za r. 2013)

Shrnutí předchozích tabulek

Tato tabulka je vytvořena na základě statistických údajů Policie ČR, tabulka zachycuje trestné činy, kterých se dopustili děti a mladiství za roky 2010, 2011, 2012, podle výsledku je zřetelné, že mladiství páchají jednou tolik trestných činů co děti. Také je zřetelné, že od roku 2010 trestná činnost stoupá u dětí. Zajímavé je to, že trestná činnost mladistvých v roce 2012 klesla. Přesto je kriminalita dnešní mládeže mnohem větší než je zaznamenáno podle statistických údajů. Jelikož tyto údaje se týkají pouze trestných činů, které byly objasněny a je znám pachatel. Je mnoho trestných činů, které jsou dlouhodobě v šetření anebo se neobjasní.

2.8 Prevence kriminality

Prevence kriminality je nutná ke zmírnění a zmenšení trestné činnosti mládeže. Zabývá se příčinami trestného činu a dalších sociálně patologických jevů. Také by měla pomáhat obětem trestných činů. Tedy objekty prevence kriminality jsou pachatelé a oběti trestných činů, jejich sociální prostředky, příčiny a podmínky pro kriminalitu. Prevenci můžeme rozdělit na sociální, situační a prevenci viktimitnosti.

Sociální prevence se využívá v případě změn či zhoršených společenských nebo ekonomických podmínek, které mohou vést jedince k páchaní trestných činů. Je součástí sociální politiky a lze ji jen odhadovat.

Situační prevenci zajišťují např. obce, Ministerstvo práce, Ministerstvo vnitra ČR a především Policie ČR. Jedná se o prevenci u kriminálních činů, které mají určité předpoklady. Například trestné činy páchané za určitých okolností, na určitém místě a v určitém čase. Proto se jim dá předčasně čelit a chránit před nimi. Nejčastěji je možné nejlépe chránit svůj majetek při provedení dostatečných bezpečnostních opatřeních.

Prevence viktimitnosti se snaží pomáhat obětem trestných činů. Jedná se například o různé druhy obrany a ochrany osob před trestnou činností. Užívá metody sociální i situační prevence. Dále lze prevenci rozdělit podle úrovně aktivit. Na prevenci primární, sekundární a terciární.

Primární prevence se zaměřuje na veřejnost, především na oblast výchovy, vzdělání a volnočasových aktivit. Tím pádem se zaměřuje zejména na školy, rodiny a okolní společnost dětí, na děti samotné a využívání jejich volného času.

Sekundární prevence se zaměřuje především na osoby a skupiny osob, které mají předpoklady pro to, že snadno podlehnou trestným činům. Jak z pohledu pachatele tak i oběti. Mohou snadno podlehnout drogám či alkoholu, a jiným sociálně patologickým jevům. Kupříkladu vandalismu, gamblerství, záškoláctví, nezaměstnanosti a mnoha dalším.

Terciární prevence je zaměřena na nápravu osob, které podlehly kriminální činnosti. Terciární prevence se snaží těmto osobám pomoci najít zaměstnání, získat vzdělání, poskytuje sociální a rodinné poradenství. Zaměřuje se na to, aby jedinec změnil postoj a náhled na svůj život a řešení problémů.

Prevence kriminality se zaměřuje především na kriminalitu mládeže, aby se jí vyvarovala. Musí být v souladu se základními právy dětí a právem na soukromí jejich rodiny. Je potřeba dodržovat primární, sekundární a terciární prevenci, pomáhat

ohroženým, ale i provinilým dítětem. Prevence nesmí být v rozporu s právním řádem a ústavním pořádkem. U prevence kriminality mládeže je důležité včasné působení této prevence. Proto je základem nechat prevenci působit již od brzkého věku dítěte. Zoubková ji dělí do několika věkových kategorií. Nejprve se zaměřuje na věk do tří let. Ten je rozhodující pro budoucí sebedůvěru a identitu dítěte, které se rozvíjí pouze v bezpečí, pohodě a dostatečné míře lásky rodiny. Ve věku od tří do šesti let je vhodné děti informovat o nebezpečnosti látek, které je obklopují. Třeba kouření a alkohol. Příkladem pro děti je často jejich nejbližší okolí. To by se užívání těchto látek právě před dětmi mělo vyvarovat. Ve věku do dvanácti let se dítě učí odpovědnosti, jednání, spolupráci, plnění úkolů, navazování sociálních vztahů k okolí. Navazování sociálních vztahů a vazeb by mělo dítěti pomáhat k jeho socializačnímu vyžívání, které by mělo pomoci k budoucímu začleňování do společnosti. Největší vliv na to má rodina a škola. Rozvíjí dítěti hodnotový systém, sebedůvěru, komunikaci a hodnoty sama sebe. Období do osmnácti let je pro dítě/mladistvého tím nejsložitějším. Na jedince přestávají působit vlivy rodiny a školy. Více působí vrstevníci a jejich trávení volného času. Jedinci často napodobují své vrstevníky, staví se proti názorům a výchově rodičů, chtějí si dokazovat svou odvalu. Proto se také může objevovat šikana, zkoušení různých látek, čili experimentování. Také je u těchto jedinců důležitá především správná výchova ve školách. Období do jednadvaceti let. V tomto období se mění názory mladistvých k okolí. Snaží se o seberealizaci, být nezávislí vůči dospělým, především vůči rodičům, mají snahu se osamostatnit a správně dodržovat normy společnosti (ZOUBKOVÁ 2004, s. 76, 108). Jestliže prevence nebyla dostatečně účinná, přicházejí ochranná a výchovná opatření.

2.8.1 Ústavní výchova

Ústavní výchova se nařizuje v případě, kdy je narušena nebo ohrožena výchova dítěte. Může to být tehdy, kdy rodiče zanedbávají vývoj dítěte citově, materiálně, ze stránky hygieny nebo zanedbávají jejich výchovu a vzdělání. Zanedbávají volnočasové aktivity dítěte a to ve volném čase propadá alkoholu, drogám nebo se zvyšuje jejich záškoláctví. Vliv na toto asociální chování má především rodina, ale i okolí. Ústavní výchova je nařízena, aby zabezpečila dítěti řádnou výchovu. O nařízení ústavní výchovy rozhoduje civilní soud, který se zabývá zákony o rodině. Návrh k soudu o nařízení ústavní výchovy podává kurátor mládeže obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. O tomto

návrhu se většinou rozhodne na základě trestné činnosti mladistvých, častého záškoláctví, užívání drog, alkoholu, na základě útěků z domova, nerespektování rodičů, upnutí se k sociálně deviantní skupině, partě. Ústavní výchova je vykonávána ve výchovných zařízeních Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

2.8.2 Ochranná výchova

Ochranná výchova je uložena na základě rozhodnutí soudu. Ukládá se nezletilým od dvanácti do patnácti let, kteří spáchali čin, u kterého lze uložit výjimečný trest. Ochranná výchova se také může uložit v trestním řízení jedincům, kteří jsou ve věku mezi 15-18 lety. Jestliže soud rozhodne, že ochranná výchova bude pro jedince prospěšnější než trest odnětí svobody. Ochranná výchova je nařízena, jestliže je potřeba k zajištění řádné výchovy dítěte. *Jelikož není stanovena dolní hranice, je možno fakultativně uložit ochrannou výchovu i dítěti mladšímu než dvanáct let, pokud je to nutné k zajištění jeho řádné výchovy. V úvahu přicházejí jak děti, které spáchaly čin, za který trestní zákon ve zvláštní části neukládá výjimečný trest, tak děti, které spáchaly čin, za který trestní zákon umožňuje uložení výjimečného trestu. Soudy před ukládáním ochranné výchovy upřednostňují ukládání ústavní výchovy* (ZOUBKOVÁ, MOULISOVÁ 2004, s. 112).

3 Praktická část

3.1 Cíl praktické části a stanovení předpokladů

Cílem praktické části je zjistit pomocí dotazníkového šetření, zda a v jaké míře se mezi žáky Základní školy ve Stráži pod Ralskem a Střední školy Obchodní akademie v České Lípě vyskytuje kriminalita mládeže. Jaké jsou nejčastější faktory, jestliže se kriminalita vyskytuje. V jaké míře se u mladistvých objevuje záškoláctví, popíjení alkoholu, užívání marihuany a jiných drog a zda rodiče dostatečně dohlíží na své děti.

Stanovení předpokladů empirického šetření

Předpokládám, že více jak 30 % žáků tráví svůj volný čas s partou přátel.

Předpokládám, že více jak 50 % mládeže je kontrolováno rodiči, s kým se stýkájí.

Předpokládám, že na střední škole se vyskytuje více kriminality než na základní škole.

3.2 Použité metody

V této práci je zvoleno dotazníkové šetření, které je anonymní a lze oslovit mnoho osob. Zjišťování faktů pomocí dotazníků nijak závažným způsobem nezabíral čas učitelům, se kterými se spolupracovalo při rozdání a doplnění dotazníku. Dotazník byl určen pro Základní školu ve Stráži pod Ralskem pro žáky osmé a deváté třídy. Dále pro Obchodní akademii v České Lípě pro studenty prvního a druhého ročníku. Dotazník se skládá ze dvaceti uzavřených otázek, která jsou formulovány tak, aby byly tazatelům srozumitelné. Díky tomu se také vrátily všechny dotazníky, ze kterých jsou následně vytvořeny grafy a tabulky. Ze získaných údajů lze ověřit stanovené předpoklady.

3.3 Popis zkoumaného vzorku

Vzorkem výzkumného šetření jsou děti a mladiství ve věku čtrnácti až sedmnácti let. Výzkumné šetření je zaměřeno především na žáky osmé a deváté třídy Základní školy ve Stráži pod Ralskem. Dále na studenty Obchodní akademie v České Lípě, především na první ročník. Poměr žáků a studentů dle pohlaví je 71 děvčat a 32 mužů.

4 Empirická část

4.1 Výsledky empirického šetření

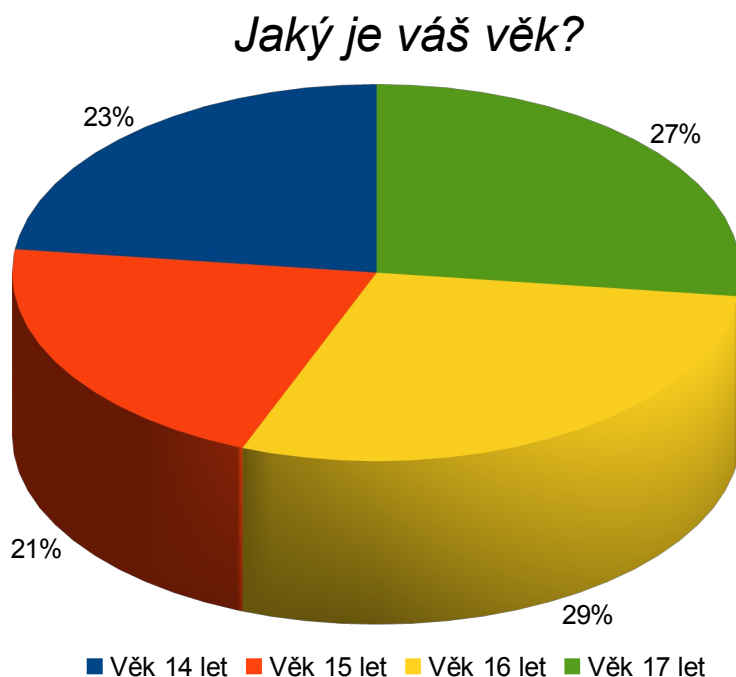
Celkem na dotazník odpovědělo 103 respondentů, při výborné spolupráci s učiteli základní školy a obchodní akademie byla návratnost vyplněných dotazníků 100 %. Dotazník žáci a studenti vyplňovali především v měsíci leden a únor roku 2013.

Otázka číslo 1. Jaký je váš věk?

Tabulka č. 5: Věk žáků

Věk 14 let	Věk 15 let	Věk 16 let	Věk 17 let
24	21	30	28

Graf č. 1: Věk žáků

Komentář:

Z hlediska věku je soubor šetření rozložen na věkové rozmezí od 14 do 17 let. Z grafu je zřetelné, že nejvíce respondentů je ve věku 16-ti let. Lze tedy vyčíst, že 29 % respondentů je ve věku šestnácti let, 27% je ve věku sedmnácti let, 23 % je ve věku čtrnácti let a 21% je ve věku patnácti let. Je zde více respondentů mladistvých než dětí.

Otázka číslo 2. Jaké je vaše pohlaví?

Tabulka č. 6: Pohlaví

Ženy – základní škola	23
Muži – základní škola	22
Ženy – obchodní akademie	48
Muži – obchodní akademie	10

Graf č. 2: Pohlaví

Komentář:

Tento graf znázorňuje pohlaví ve zkoumaném vzorku na obchodní akademii a základní škole, ze kterého vychází, že ženy tvoří 69 % a muži 31 % zkoumaného souboru. Na obchodní akademii převažuje ženské pohlaví, a naopak na základní škole převažuje mužské pohlaví.

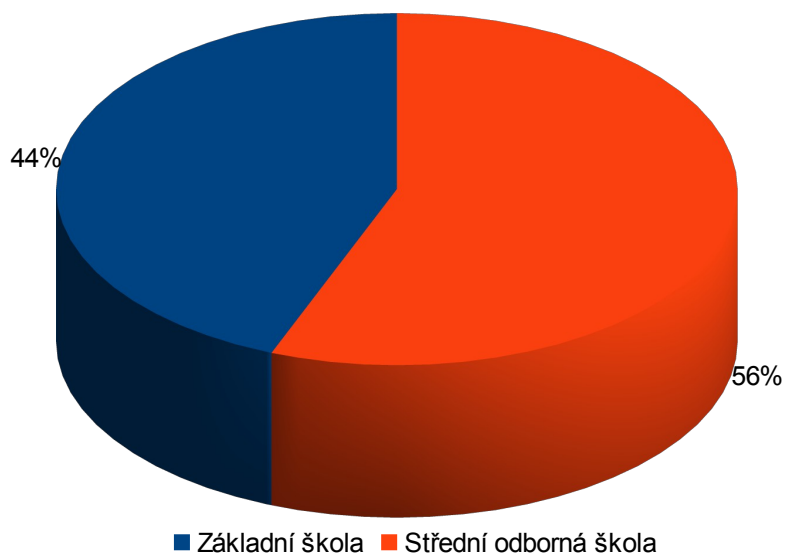
Otázka číslo 3. Jaké navštěvujete vzdělávací zařízení?

Tabulka č. 7: Vzdělávací zařízení

Základní škola	45
Obchodní akademie	58

Graf č. 3: Vzdělávací zařízení

Jaké navštěvujete vzdělávací zařízení?

Komentář:

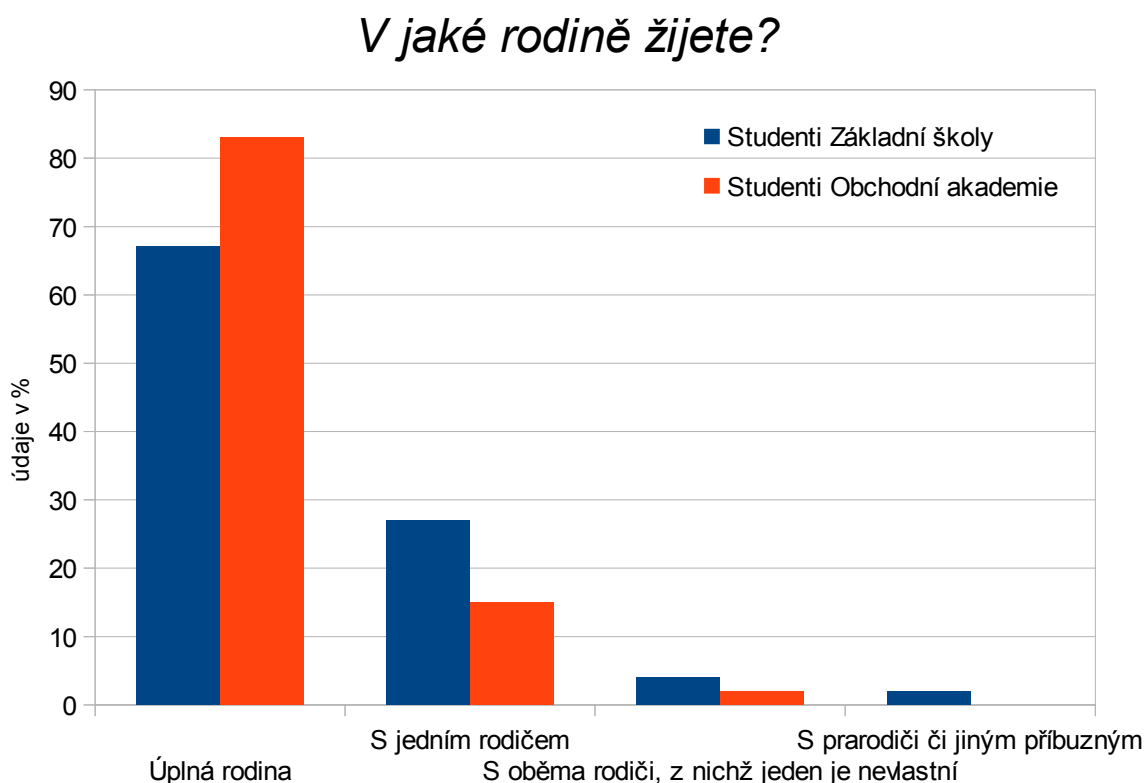
Graf znázorňuje množství respondentů na základní škole a na obchodní akademii. Z grafu vychází, že je více studentů z obchodní akademie což jsou převážně děvčata. Graf znázorňuje, že střední školu navštěvuje 56 % studentů a základní školu 44 % žáků.

Otázka číslo 4. V jaké rodině žijete?

Tabulka č. 8: Typ rodiny

Typ rodiny	Úplná rodina	S jedním rodičem	S oběma rodiči, z nichž jeden je nevlastní	S prarodiči či jiným příbuzným
Student				
Základní škola	30	12	2	1
Obchodní akad.	48	9	1	0

Graf č. 4: Typ rodiny

Komentář:

Pomocí tohoto grafu znázorňujeme, v jakých rodinách vyrůstají studenti obchodní akademie a žáci základní školy. Z grafu lze vyčíst že 67 % žáků ze základní školy žije v úplné rodině a 83 % studentů obchodní akademie žije v úplné rodině. S jedním rodičem žije 27 % respondentů základní školy a 15 % obchodní akademie. S rodiči, z nichž jeden je nevlastní, žije 4 % respondentů základní školy a 2 % obchodní akademie, a s prarodiči žije 2 % respondentů základní školy.

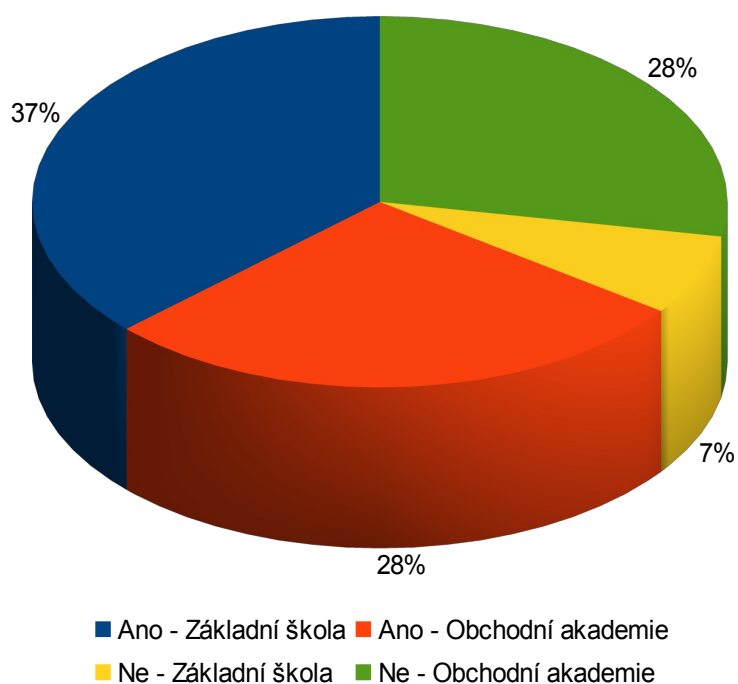
Otázka číslo 5. Užívá někdo z vaší rodiny alkohol, cigarety nebo drogy?

Tabulka č. 9: Užívání návykových látek

	Ano	Ne
Základní škola	38	7
Obchodní akademie	29	29

Graf č. 5: Užívání návykových látek

Užívá někdo z Vaší rodiny alkohol, cigarety nebo drogy?

Komentář:

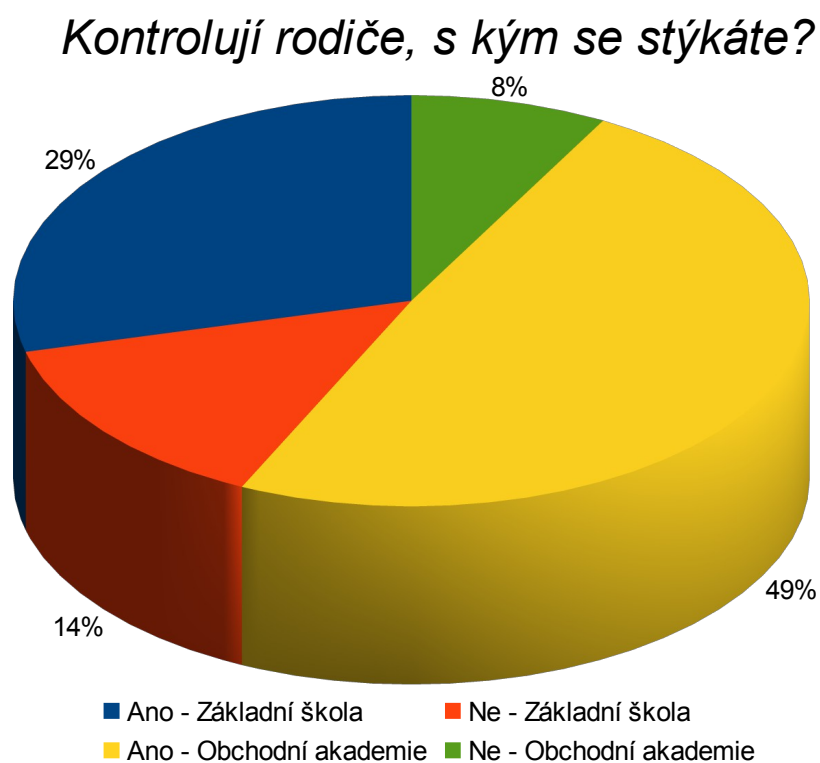
Tento graf vyjadřuje výskyt tohoto jevu v rodině. Z grafu je zřetelné, že nejvíce jsou zasaženi rodiče žáků základní školy, což není dobré, jelikož jdou mladým lidem špatným příkladem a většina z nich s velkou pravděpodobností půjde ve stopách svých rodičů, nebo budou alespoň zkoušet to, co vidí ve své vlastní rodině.

Otázka číslo 6. Kontrolují rodiče, s kým se stýkáte?

Tabulka č. 10: Kontrola žáků

	Ano	Ne
Základní škola	30	15
Obchodní akademie	50	8

Graf č. 6: Kontrola žáků

Komentář:

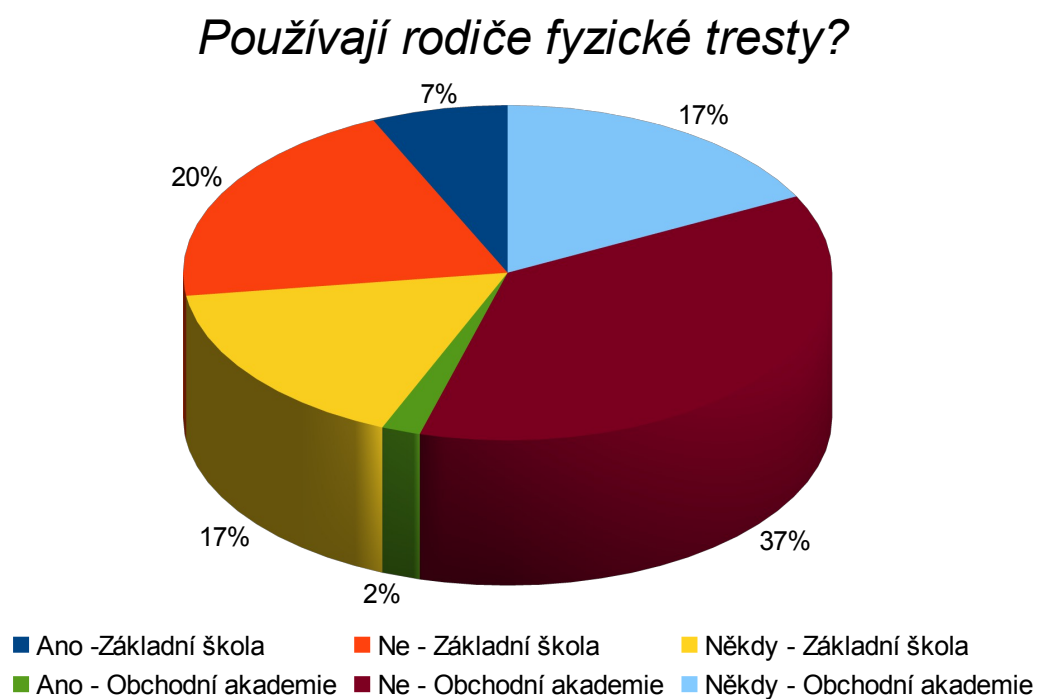
Tento graf znázorňuje, zda je kontrola dětí a mladistvých v rodině realizována a zda rodiče kontrolují, s kým se jejich děti stýkají. Bylo zjištěno, že v nadpoloviční většině obou měst Stráže pod Ralskem a České Lípě, rodiče respondenty kontrolují. Na obchodní akademii kontrolují rodiče své děti v rozsahu 49 % a na základní škole 29 %. Také lze vyčíst, že kontrola žáků základní školy je o něco málo menší než na střední škole.

Otázka číslo 7. Používají rodiče fyzické tresty?

Tabulka č. 11: Fyzické tresty

	Ano	Ne	Někdy
Základní škola	7	21	17
Obchodní akademie	2	38	18

Graf č. 7: Fyzické tresty

Komentář:

Z toho grafu vyčteme v jakém rozsahu rodiče užívají fyzické tresty. Na základní škole bylo zjištěno, že 7 % žáků je fyzicky trestáno, 17 % je trestáno jen někdy, a nejvíce žáků základní školy – 20 % tímto způsobem trestáno není. Na obchodní akademii bylo zjištěno, že jsou 2 % studentů fyzicky trestáni, 17 % je trestáno jen někdy a opět nejvíce studentů – 37 % není fyzicky trestáno.

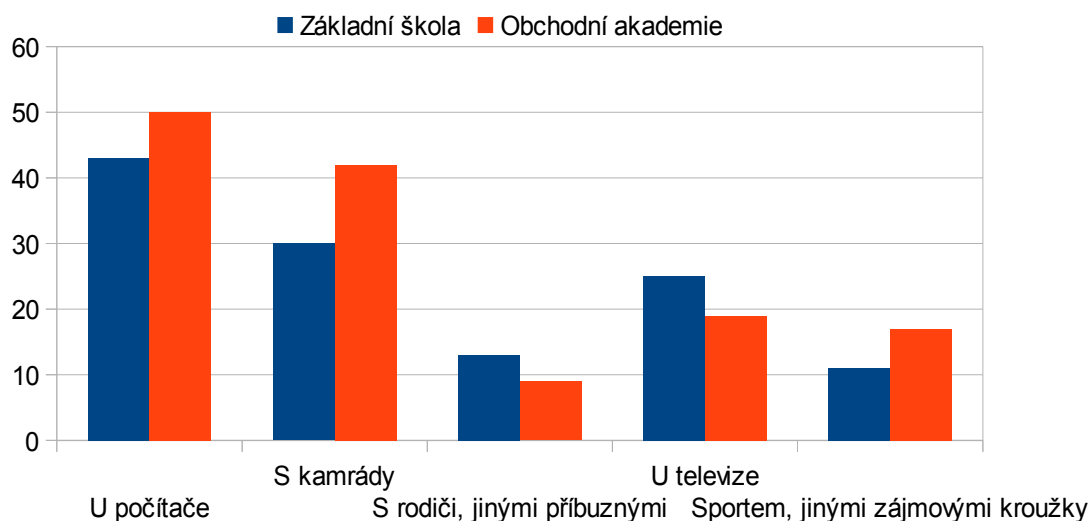
Otázka č. 8. Jak trávíte volný čas? (na tuto otázku mohlo být více odpovědí)

Tabulka č. 12: Volný čas

Druh	U počítače	S kamarády	S rodiči, jinými příbuznými	U televize	Sportem, jinými kroužky
Student					
Základní škola	43	30	13	25	11
Obchodní akademie	50	42	9	19	17

Graf č. 8: Volný čas

Jak trávíte volný čas?

Komentář:

Graf se zaměřuje na to, jak respondenti tráví svůj volný čas. Tento graf není vyjádřen v procentech, ale v počtu odpovědí. Respondenti mohli zaškrtnout více správných odpovědí, i přes to vyšlo, že většina současné mládeže tráví svůj volný čas na počítači a poté se svými kamarády, a dále u televize. Na předposledním a posledním místě se odpovědi už rozcházejí, děti na základní škole raději tráví volný čas s rodiči a teprve poté sportují či se věnují jiným zájmovým kroužkům. Zatímco studenti obchodní akademie raději tráví čas sportem a zájmovými kroužky a až na posledním místě jsou rodiče.

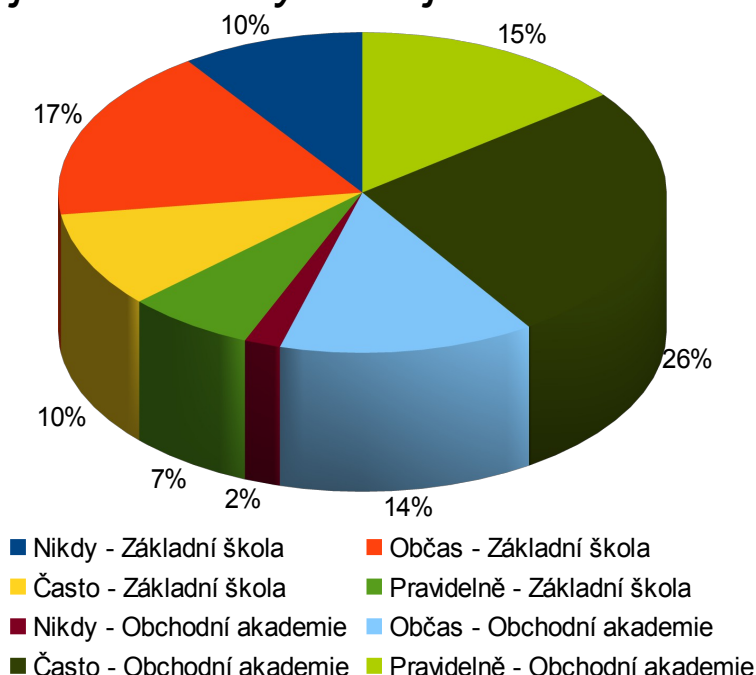
Otázka číslo 9. Chodíte na diskotéky nebo do jiných restauračních zařízení?

Tabulka č. 13: Návštěvy diskoték

	Nikdy	Občas	Často	Pravidelně
Základní škola	10	18	10	7
Obchodní akademie	2	14	27	15

Graf č. 9: Návštěvy diskoték

Navštěvujete diskotéky nebo jiná restaurační zařízení?

Komentář:

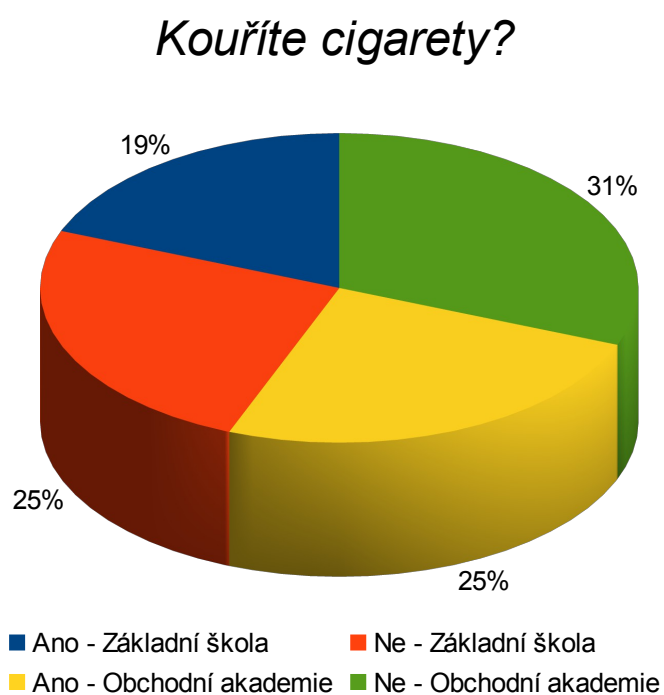
Grafe vyjadřuje, kolik mladých osob navštěvuje diskotéky a restaurační zařízení. Z grafu lze zjistit, že většina respondentů tyto prostory navštěvuje a to velmi ráda. 10 % žáků základní školy diskotéku nikdy nenavštívilo, občas ji navštíví 17 %, často 10 % a pravidelně chodí na diskotéky nebo do restauračních zařízení 7 % žáků, což je vzhledem k věku žáků dosti nepřiměřené. Z grafu je zřetelné, že studenti obchodní akademie již tyto prostory navštěvují mnohem více, jen pouhá 2 % studentů, tyto zábavná a restaurační zařízení nikdy nenavštívili. Občas je navštěvuje 14 %, často už 26 % studentů a 15 % je navštěvuje pravidelně. Takže již z tohoto je zřejmé, čím se mládež velmi ráda baví a co vyhledává.

Otázka číslo 10. Kouříte cigarety?

Tabulka č. 14: Kouření cigaret

	Ano	Ne
Základní škola	20	25
Obchodní akademie	25	33

Graf č. 10: Kouření cigaret

Komentář:

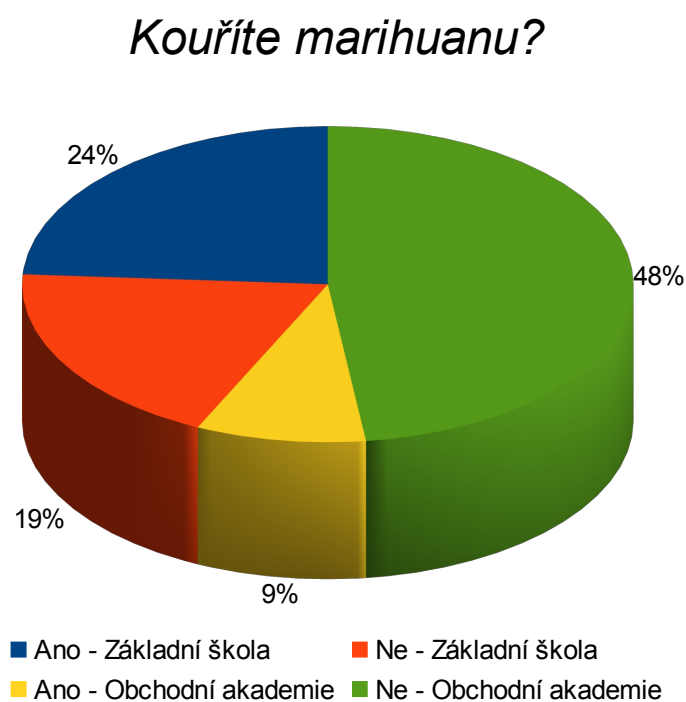
Graf prezentuje, kolik žáků a studentů v současné době kouří cigarety. Na základní škole kouří 19 % žáků a 25 % jich nekouří. Zatímco na obchodní akademii kouří 25 % a 31 % nekouří, i když graf působí jako kdyby na střední škole kouřilo více studentů. Docházíme k závěru, dle výsledků tabulky, že počet kuřáků rostoucím věkem klesá.

Otázka číslo 11. Kouříte marihuanu?

Tabulka č. 15: Kouření marihuany

	Ano	Ne
Základní škola	25	20
Obchodní akademie	9	49

Graf č. 11: Kouření marihuany

Komentář:

Tento graf zobrazuje počet respondentů, kteří se ke kouření marihuany přiznali. Na základní škole kouří marihuanu 24 % respondentů a 19 % nekouří. Na střední škole marihuanu nekouří celých 48 % a kouří 9 % respondentů. Z grafu je zřejmé, že nejvíce uživatelů marihuany jsou žáci základní školy, zatímco na střední škole užívá marihuanu o mnoho méně respondentů.

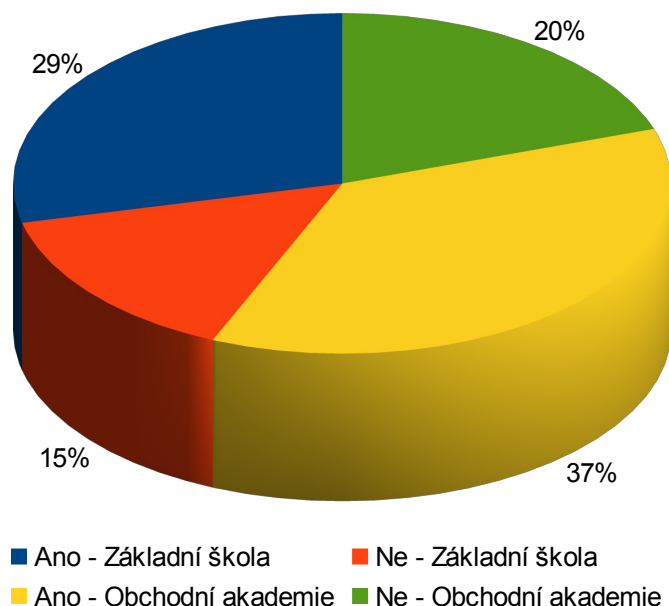
Otázka číslo 12. Znáte někoho ve vašem okolí, kdo prodává drogy?

Tabulka č. 16: Drogy

	Ano	Ne
Základní škola	30	15
Obchodní akademie	37	21

Graf č. 12: Drogy

Znáte někoho ve vašem okolí, kdo prodává drogy?

Komentář:

Tento graf vyjadřuje počet respondentů v procentech, kteří znají někoho, kdo prodává drogy. Byl to jeden z výsledků, který mě velmi překvapil. Z grafu vyšlo, že 29 % respondentů ze základní školy takovou osobu zná a ze střední školy zná takovou osobu 37 % respondentů. Tato skutečnost je velmi závažná. Lze se domnívat, že většina studentů si může kdykoli sehnat nějakou drogu, i když se jedná pouze o marihuanu. A především je pro ně snadná dostupnost, a tím pádem rozšířená drogová závislost.

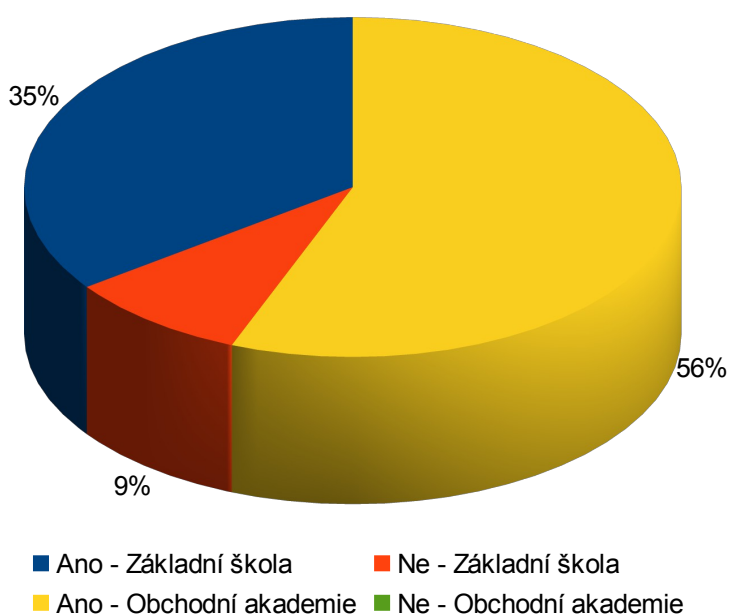
Otázka číslo 13. Je podle vás marihuana droga?

Tabulka č. 17: Marihuana

	Ano	Ne
Základní škola	36	9
Obchodní akademie	58	0

Graf č. 13: Marihuana

Je podle vás marihuana droga?

Komentář:

Tímto grafem jsem se snažila zjistit, zda si studenti vůbec uvědomují, že i marihuana je droga. Většina respondentů si uvědomuje, že se jedná o drogu. Až na 9 % respondentů základní školy, z toho je zřejmé, že si někteří žáci nemohou uvědomovat, že užívají drogu, na kterou si mohou vytvořit závislost.

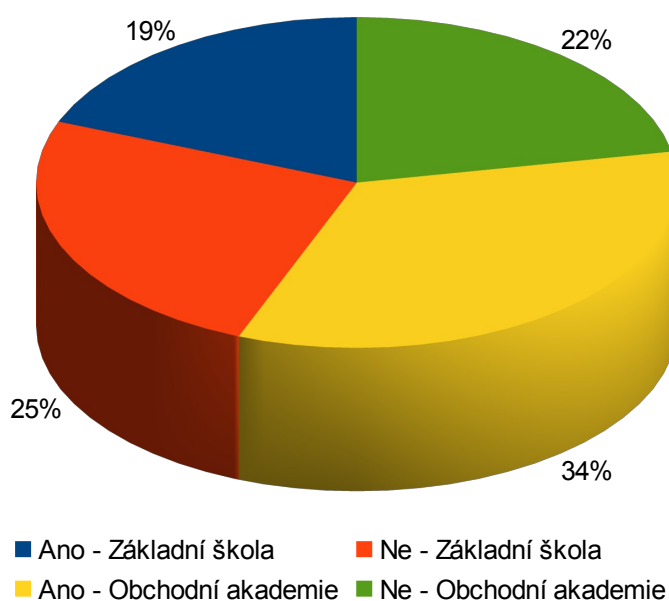
Otázka číslo 14. Popíjíte minimálně jednou za čtrnáct dní alkohol?

Tabulka č. 18: Alkohol

	Ano	Ne
Základní škola	20	25
Obchodní akademie	34	23

Graf č. 14: Alkohol

Popíjíte jednou za čtrnáct dní alkohol?

Komentář:

Tento graf vyjadřuje, kolik respondentů konzumuje alkohol. Graf udává, že 19 % respondentů na základní škole pije alkohol celkem pravidelně a 25 % respondentů alkohol nepije. Na střední škole je však konzumace alkoholu již oblíbenější, jelikož 34 % respondentů alkohol pije a 22 % respondentů alkohol nepije. Opět je zřetelné, že je alkohol mezi mladými často užíván a je velmi oblíbený a má narůstající tendenci.

Otázka číslo 15. Byl/a jste někdy za školou?

Tabulka č. 19: Záškoláctví

	Ano	Ne
Základní škola	18	27
Obchodní akademie	31	27

Graf č. 15: Záškoláctví

Komentář:

Graf znázorňuje problém záškoláctví ve školách. Z grafu vyšlo, že někteří studenti střední školy i základní školy chodí za školu. Na základní škole se záškoláctví vyskytuje u 18 % žáků a na obchodní akademii u 30 % studentů. Tedy z grafu vychází, že na střední škole se záškoláctví vyskytuje častěji než na základní škole.

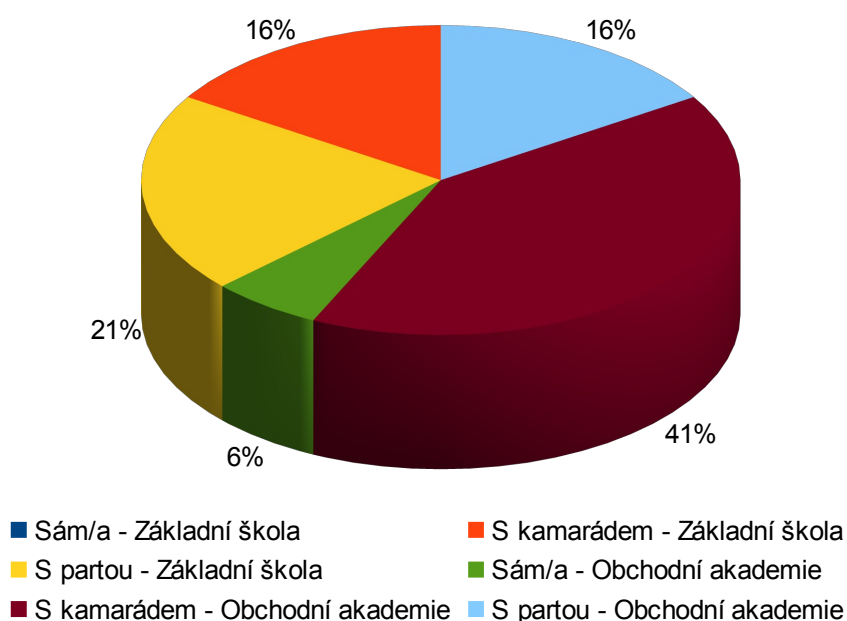
Otázka číslo 16. Jestli jste byl/a za školou, tak s kým?

Tabulka č. 20: Záškoláctví

	Sám/a	S kamarádem	S partou
Základní škola	0	8	10
Obchodní akademie	3	20	8

Graf č. 16: Záškoláctví

Jestli jste byl/a někdy za školou, tak s kým?

Komentář:

Graf je zaměřen na studenty, kteří chodí za školu a jaké jsou jejich nejčastější důvody. Na obchodní akademii vyšlo, že nejčastějším důvodem záškoláctví je kamarád, jedná se o 41 % respondentů, s partou chodí za školu 16 % tázaných a 6% chodí za školu sami. Zatímco na základní škole chodí nejvíce žák za školu na základě party, jedná se o 21 % respondentů. Dále se objevuje záškoláctví především s kamarádem, což je v rozsahu 16 % a samotní školáci chodí za školu také v rozsahu 16 %. Z grafu je tedy zřejmé, že největší vliv na záškoláctví mají kamarádi.

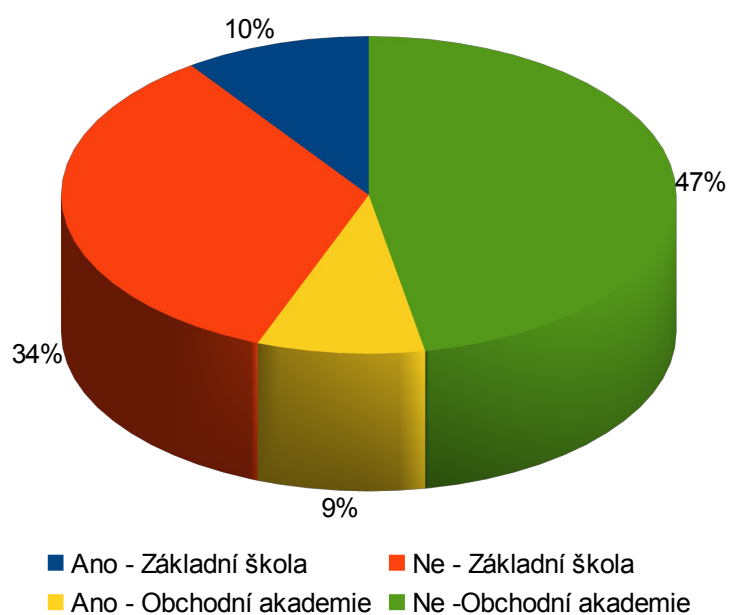
Otázka číslo 17. Byl/a jste někdy svědkem šikany?

Tabulka č. 21: Šikana

	Ano	Ne
Základní škola	10	35
Obchodní akademie	9	49

Graf č. 17: Šikana

Byl/a jste někdy svědkem šikany?

Komentář:

Tento graf zobrazuje, v jaké míře se respondenti setkávají se šikanou. Z grafu je zřetelné, že převážná většina studentů se s šikanou nesetkala, ale i přes ne zcela veliký počet respondentů se šikana vyskytuje v 9 % na obchodní akademii a v 10 % na základní škole.

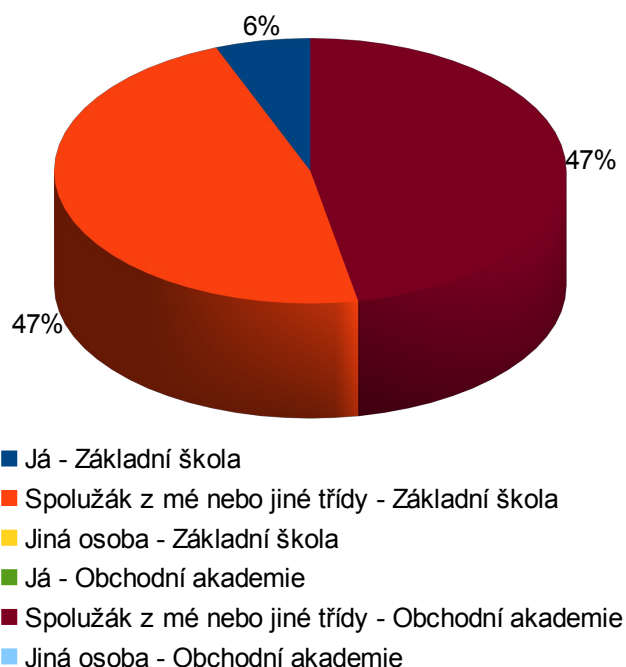
Otázka číslo 18. Jestliže jste byl/a svědkem šikany, kdo byl oběť?

Tabulka č. 22: Šikana

	Já	Spolužák z mé nebo jiné třídy	Jiná osoba
Základní škola	1	9	0
Obchodní akademie	0	9	0

Graf č. 18: Šikana

Jestliže jste byl/a svědkem šikany, kdo byl oběť?

Komentář:

Tímto grafem bylo zjištěno, kolik respondentů se setkala se šikanou, i v případech, kdy nebyla vedena z jejich strany. Z grafu vychází, že na základní škole se jedná o šikanu zaměřenou na spolužáka ve 47 %, stejně vyšla odpověď i u respondentů obchodní akademie. A dále vyšlo 6 % respondentů, kteří byli samotní šikanováni. Z grafu je tedy zřetelné, že většina dětí k šikaně přihlíží a jsou jí svědkem, ale i přesto ji žádným způsobem neřeší.

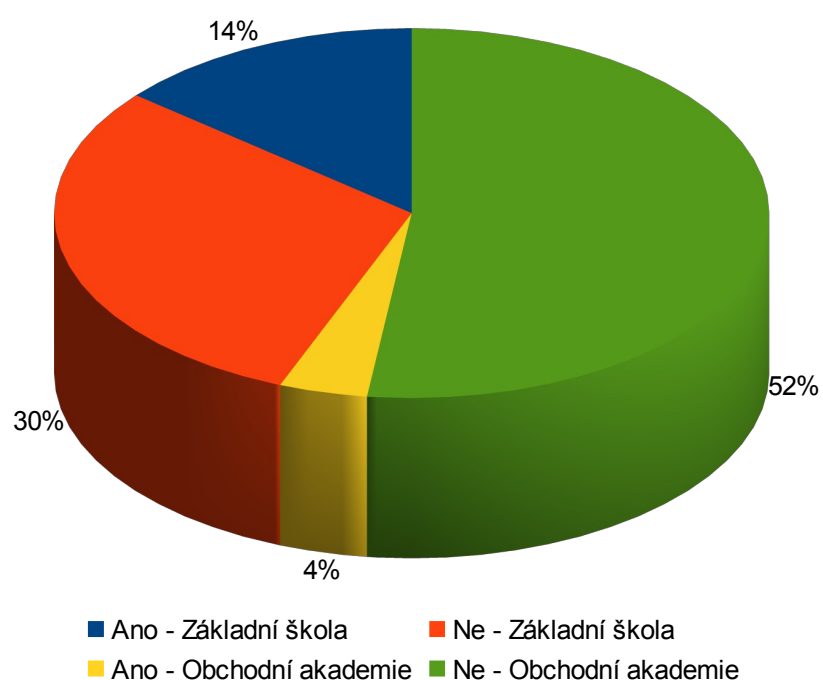
Otázka číslo 19. Spáchal jste někdy protiprávní čin?

Tabulka č. 23: Protiprávní čin

	Ano	Ne
Základní škola	14	31
Obchodní akademie	4	54

Graf č. 19: Protiprávní čin

Spáchal/a jste někdy protiprávní čin?

Komentář:

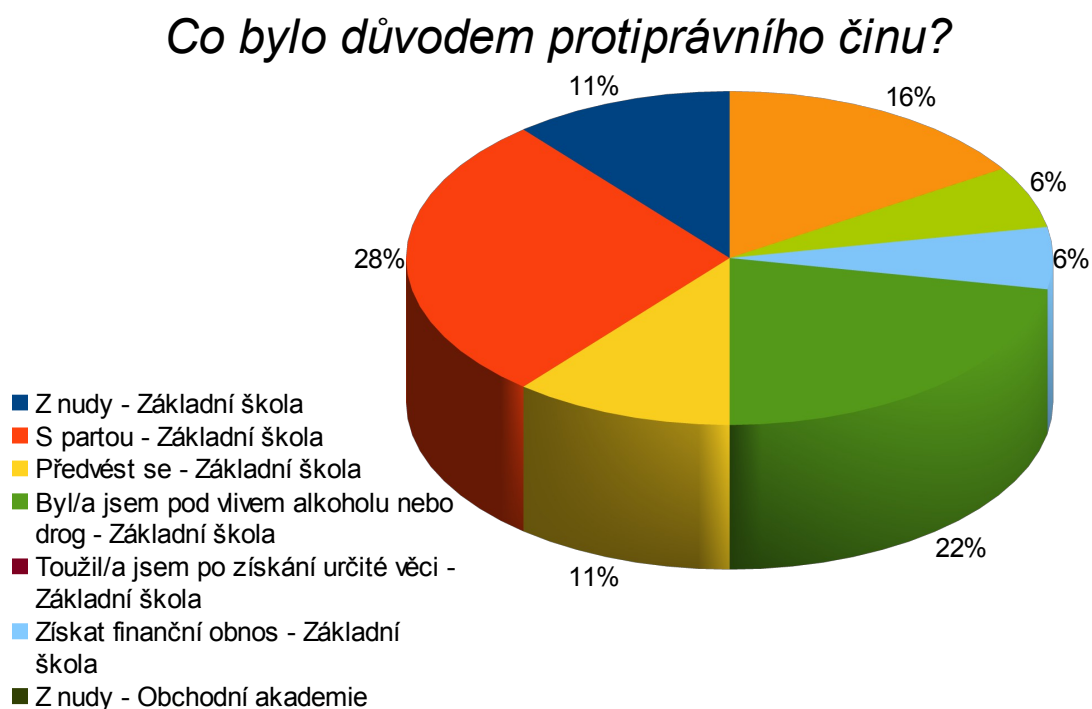
Tento graf znázorňuje, v jakém počtu se žáci a studenti dopouští protiprávních činů. Graf uvádí, že 14 % žáků základní školy se dopouští jinak trestné činnosti, zatímco na obchodní akademii se dopouští protiprávní činnosti 4 % studentů. Je zcela zřejmé, že studenti základní školy velice podléhají protiprávní činnosti. Také se nejspíše projevuje to, že obchodní akademie má mnohem více děvčat, která se těchto činů nedopouští v tak velkém množství.

Otázka číslo 20. Co bylo důvodem protiprávního činu?

Tabulka č. 24: Protiprávní čin

	Z nudy	S partou	Předvést se	Byl/a jsem pod vlivem alkoholu nebo drog	Toužil/a jsem po získání určité věci	Získat finanční obnos
Základní škola	2	5	2	4	0	1
Obchodní akademie	0	1	0	3	0	0

Graf č. 20: Protiprávní čin

Komentář:

Tento graf se zaměřuje na to, co vedlo mládež k protiprávní činnosti. V předchozím grafu je zaznamenáno, že převážná část žáků páchající protiprávní činnost je ze základní školy, je tento graf zaměřen spíše na základní školu. Z grafu lze vyčíst, že největší vliv na tuto činnost mají party, které tvoří 28 % grafu a těsně za ním se drží s 11 % jako příčina nuda. Na obchodní akademii se spíše již jedná o vlivy drog nebo alkoholu s 22 %.

5 Analýza předpokladů

Předpoklad č. 1 – Lze předpokládat, že více jak 30 % žáků základní školy tráví svůj volný čas s partou přátel.

K zjištění tohoto předpokladu byla respondentům položena otázka č. 8. Vyhodnocením odpovědi bylo zjištěno, že 30 žáků z 45 na Základní škole ve Stráži pod Ralskem tráví svůj volný čas s přáteli. Z čehož vychází, že 67 % žáků je ve volném čase s kamarády, a proto docházíme k závěru, že tento předpoklad byl potvrzen.

Předpoklad č. 1 byl potvrzen

Předpoklad č. 2 – Lze předpokládat, že více jak 50 % mládeže je kontrolováno rodiči, s kým se stýkají.

K zjištění tohoto předpokladu byla respondentům položena otázka č. 6. Vyhodnocením odpovědi bylo zjištěno, že 80 respondentů ze 103 je dle názorů dětí a mladistvých kontrolováno rodiči, s kým se stýkají. Což činí 78 % respondentů, kteří podléhají rodičovské kontrole. Proto je tento předpoklad potvrzen.

Předpoklad č. 2 byl potvrzen

Předpoklad č. 3 – Lze předpokládat, že na střední škole se vyskytuje více kriminality než na základní škole.

K zjištění tohoto předpokladu byla respondentům položena otázka č. 19. Vyhodnocením odpovědí bylo zjištěno, že na základní škole se protiprávní aktivity účastnilo 14 žáků ze 45, tedy na této škole se vyskytuje kriminalita v rozsahu 14-ti %. Na střední škole se protiprávního činu dopustili 4 studenti z 58, což tvoří 4 % studentů směřující. Ukazuje se, že žáky na základní škole bylo spácháno více protiprávních činů než ve sledované střední škole, tedy předpoklad nebyl potvrzen.

Předpoklad č. 3 nebyl potvrzen

Vzhledem k poměrně malému vzorku respondentů nelze činit zobecnění za jeho rámec zkoumaného vzorku.

6 Závěr

Cílem této práce bylo posoudit význam některých faktorů podílejících se na kriminalitě mládeže. Zejména rodinné prostředí, které má významný vliv jednak na vývoj dítěte, jeho vzdělání a osobnost, ale i významný vliv v době dospívání.

Práce byla rozdělena na dvě části a to teoretickou a praktickou. V teoretické části byly vymezeny základní pojmy související s kriminalitou mládeže. Dále byla věnována pozornost faktorům vedoucím ke kriminální aktivitě dnešní mládeže, které jsou uváděny v odborné literatuře. Práce byla rovněž zaměřena na trestnou činnost mládeže a její vývoj v posledních třech letech. V praktické části bylo pomocí dotazníkového šetření zjištěno, jaké rizikové faktory se vyskytují na základní a střední škole.

Z teoretické části práce vyplývá, že rodina má pro dítě základní význam, protože v ní vyrůstá a většinu vlastností získává právě tam. Dítě se chová podle vzorů, které vidá v nejbližším okolí, proto má na jeho vývoj a chování vliv i škola a jeho vrstevníci se, kterými je ve styku. Vrstevnické skupiny mohou mít na mládež špatný vliv směřující ke kriminální aktivitě. Mládež hledá varianty jak zaplnit volný čas, mnohdy začínají experimentovat s drogami, popíjet alkohol vedoucí k možným asociálním projevům, jako jsou výtržnictví, rvačky, ale i krádeže a loupežná přepadení tedy k trestné činnosti. Mezi faktory vedoucí ke kriminální aktivitě řadíme i poruchy chování projevující se např. záškoláctvím, šikanou a útěky z domova.

V praktické části bylo dotazníkovým šetřením zjištěno u 103 respondentů, že 27 % žáků a 15 % studentů vyrůstá v rodině s jedním rodičem. 65 % respondentů vidělo některého člena své rodiny užívat návykové látky.

Dále bylo zjištěno, že 53 % respondentů občas pije alkohol. Je alarmující, že se jedná o nezletilé, tedy o 19 % žáků základní školy a 34 % studentů střední školy, mají přístup k alkoholu a konzumují ho i přesto, že v České republice je prodej alkoholu povolen výhradně osobám starším osmnácti let, což není ani jednomu z dotazovaných respondentů.

Překvapující je zjištění, že 43 % respondentů kouří marihuanu, z toho 24 % jsou žáci základní školy. Jednou ze závažných příčin tohoto stavu je nedostatečný zájem rodičů a způsob trávení volného času dětí.

Z vyhodnoceného dotazníku bylo zjištěno, že u 14 % žáků rodiče nemají přehled o tom, kde, s kým a jak jejich děti tráví svůj volný čas. Dalším zjištěním byl fakt, že 31 % žáků základní školy tráví svůj volný čas se staršími kamarády, pod jejichž vlivem dochází k realizaci protiprávní činnosti, kterou na základní škole spáchalo 14 % žáků.

Z výše uvedeného je patrné, že většina závadného chování dětí a mládeže, je způsobena převážně:

- ☐ nedostatečnou výchovnou péčí rodičů;
- ☐ nekvalitním naplněním volného času;
- ☐ vlivem vrstevníků;
- ☐ nedostatečnou pozorností rodičů směřovanou k výchově jejich dětí.

7 Navrhovaná opatření

Navrhovaná opatření byla vypracována na základě dotazníkového šetření, kde bylo zjištěno, že větší problémy se vyskytují u žáků na Základní škole ve Stráži pod Ralskem. Lze navrhnout preventivní opatření pro oblast primární a sekundární prevence:

Primární prevence by měla děti a mladistvé vést vhodným směrem, především kvalitní výchovou. Základem této prevence by měla být rodina, která jde dítěti ve všech ohledech dobrým příkladem, učí děti základním pravidlům slušného chování, vážit si svého majetku a lidí okolo sebe. Rodina by se měla vyhnout všem negativním jevům, které by mohly na dítě působit jako běžné a negativně ovlivnit jeho vývoj. V rodině by měla být věnována dostatečná pozornost tomu, s kým se dítě stýká a podněcování jeho prosociálního chování. I přes velké pracovní zatížení rodičů, by měli dětem a mladistvým zajistit správné zaplnění volného času, zaměřeného na různé zájmové aktivity. Posílat děti na kroužky, které mohou být pro jejich výchovu a vývoj prospěšné. Především by měli děti vést ke správnému využití volného času. Jelikož se ve Stráži pod Ralskem objevuje více problémového chování, bylo by vhodné zajistit více zájmových kroužků, více aktivit, které by byly prospěšné k zaplnění volného času dětí. Součástí primární prevence není jen rodina, volnočasové aktivity, ale také škola, která má na vývoj dítěte velký vliv. Proto by bylo vhodné na škole zajistit také více zájmových aktivit, které by využily sociálně slabší rodiny, které si nemohou dovolit draze placené kroužky mimo školy. Také by se měly mnohem častěji objevovat preventivní přednášky, kde děti varují před užíváním drog, kouřením, užíváním alkoholu, vyvarování se kriminální činnosti. Bylo by vhodné děti mnohem častěji seznamovat s riziky a následky užívání omamných látek a kriminální aktivity.

Sekundární prevenci je vhodné uplatnit především u dětí, u kterých se již projevují poruchy chování a mají předpoklad k páčání trestné činnosti. U těchto dětí je vhodné uplatňovat stejně jako u primární prevence přednášky na školách, zaměřené na prevenci před užíváním drog, alkoholu, cigaret a k páčání trestné činnosti. Tyto děti je třeba zapojit co nejlépe do volnočasových aktivit. Na školách se provádí různé soutěže za odměny, aby se zapojilo co nejvíce dětí, což by bylo vhodné rozšířit mnohem více i ve Stráži pod Ralskem. Objevuje se také záškoláctví, které by bylo dobré více kontrolovat, ale také hledat jeho příčiny. Zaměřit se na absenci dětí, aby po určitém počtu zameškaných hodin,

byli do rodin tohoto dítěte posílány sociální pracovníci a rodiny pravidelně kontrolovali. Také je velké množství dětí, které užívají drogy a kouří cigarety, a to především okolo škol, jak před vyučováním, tak i po vyučování. Proto by jako prevence bylo dobré zvýšit hlídky policie právě okolo škol. A také zvýšit kontroly prodejců tabákových výrobků, kteří tyto výrobky prodávají nezletilým. Především by se měly zvýšit kontroly na diskotékách a v některých restauračních zařízeních, kde se bez větších problémů prodávají drogy a alkohol osobám, které jsou nezletilé.

Za základní prevenci sociálně patologických jevů je považována především rodina, která na dítě působí nejvíce. Rodina a její výchova by měla dávat základ pro všechna preventivní působení. Proto by si rodiče měli uvědomit, jak se chovají a vždy si připomínat, že jsou vzorem pro své dítě, a to co vidí v rodině, později napodobují. Proto by se rodiče měli snažit chovat co nejlépe. Také by bylo tedy vhodné aktivizovat a podněcovat spolupráci školy a rodičů. Důležitou součástí je spolupráce orgánů sociálně právních s rodinou.

8 Seznam použité literatury

DUBSKÝ, J., URBAN, L., 2005. *Sociální deviace*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství PA CR. ISBN 80-7251-202-1.

ČÍRTKOVÁ, L., 1998. *Kriminální psychologie*. 1 vyd. Praha: Eurounion. ISBN 80-85858-70-3.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H., 2000. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-303-X.

HOLAS, J., *Kriminalistika*. Základní rysy delikvence mladistvých v ČR. 2007, č. 3, s. 185-197, ISSN 1210-9150.

CHALOUPKA, L., 1983. *Úvod do sociální patologie – volný čas, parta a zájmová sféra obtížně vychovatelných dětí a mládeže*. 1 vyd. Praha: SPN.

JURÁKOVÁ, I., 2000 *Trestně právní postih toxikomanů*, 1.vyd. Brno. ISBN 80-210-2234-5.

KRAUS, B., 2006. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. 1. vyd. Brno. ISBN 80-7315-125-1.

KREJČOVÁ, L., 2011 *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-3474-3.

MAREŠOVÁ, A., 2005. Násilí páchané organizovanými skupinami a organizovaným zločinem. *Trestní právo*, č. 1, s. 76-82, ISSN 1211-2860.

MARTÍNEK, Z., 2009. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-2310-5.

MUNKOVÁ, G., 2001. *Sociální deviace*. 1. vyd. Praha: nakladatelství Karolinum. ISBN 80-246-0279-2.

NAVRÁTIL, S., MATTIOLI, J., 2011. *Problémové chování dětí a mládeže*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-3672-3.

NĚMEC, M., 1995. *Organizovaný zločin – Aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko. ISBN 80-206-0472-3.

SCHELLEOVÁ, H., 2004. *Právní postavení mladistvých*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia s.r.o. ISBN 80-86432-82-3.

SOCHŮREK, J., 2009. *Úvod do sociální patologie*. 1. vyd. Liberec. ISBN 978-80-7372-448-1.

VÁGNEROVÁ, M., 2004. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, ISBN 80-7178-802-3.

ZOUBKOVÁ, I., MOULISOVÁ, M., 2004. *Kriminologie a prevence kriminality*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-86795-05-5.

Elektronické zdroje

BEDNÁŘ, M., 2003. *Volný čas a kriminalita dětí a mládeže* [online]. Brno: Masarykova univerzita. Vytvořeno 15.3.2007. Změněno 15.3.2007. cit. [2013-12-01]. Dostupné na Internetu: <http://is.muni.cz/th/183274/pedf_m/Bc._Bednar_DIPLOMOVA_PRACE.doc>.

MINAŘÍK, J. *Definice závislosti* [online]. 17. února 2013. [vid. 2013-02-17]. Dostupné z: <<http://www.odrogach.cz>>.

MVČR, 2000. *Statistiky kriminality* [online]. 20. března 2013. [vid. 2013-03-20]. Dostupné z: <<http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>.

Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2009 [vid. 2012-12-18]. Dostupné z: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=68040&fulltext=&nr=40~2F2009&part=&name=&rpp=15#local-content>>.

9 Seznam příloh

Příloha A - Dotazník

Příloha A

Dotazník

Dobrý den,

touto cestou Vás žádám o vyplnění dotazníku, který je anonymní. Prohlašuji, že veškeré údaje, které z navrácených dotazníků získám, budou využity výhradně pro bakalářskou práci. Děkuji Vám za čas věnovaný poctivému vyplnění tohoto dotazníku.

1. Jaký je Váš věk?

- a) 14 let
- b) 15 let
- c) 16 let
- d) 17 let

2. Jaké je Vaše pohlaví?

- a) žena
- b) muž

3. Jaké navštěvujete vzdělávací zařízení?

- a) základní škola
- b) střední odborná škola

4. V jaké rodině žijete?

- a) v úplné rodině
- b) s jedním rodičem
- c) s oběma rodiči, z nichž jeden je nevlastní
- d) s prarodiči či jinými příbuznými

5. Úžívá někdo z vaší rodiny alkohol, cigarety nebo drogy?

- a) ano
- b) ne

6. Kontrolují rodiče, s kým se stýkáte?

- a) ano
- b) ne

7. Používají rodiče fyzické tresty?

- a) ano
- b) ne
- c) někdy

8. Jak trávíte volný čas?
- a) u počítače, na internetu
 - b) s kamarády
 - c) s rodiči, jinými příbuznými
 - d) u televize
 - e) sportem, jinými zájmovými kroužky
9. Chodíte na diskotéky nebo do jiných restauračních zařízení?
- a) nikdy
 - b) občas
 - c) často
 - d) pravidelně
10. Kouříte cigarety?
- a) ano
 - b) ne
11. Kouříte marihuanu?
- a) ano
 - b) ne
12. Znáte někoho ve Vašem okolí, kdo prodává drogy?
- a) ano
 - b) ne
13. Je podle Vás marihuana droga?
- a) ano
 - b) ne
14. Popíjíte minimálně jednou za čtrnáct dní alkohol?
- a) ano
 - b) ne
15. Byl/a jste někdy za školou?
- a) ano
 - b) ne
16. Jestli jste byl/a za školou, tak s kým?
- a) sám/a
 - b) s kamarádem

c) s partou

17. Byl/a jste někdy svědkem šikany?

a) ano

b) ne

18. Jestli ano, kdo byl obětí šikany?

a) já

b) spolužák z mé nebo jiné třídy

c) jiná osoba

19. Spáchal jste někdy trestný čin?

a) ano

b) ne

20. Co bylo důvodem trestného činu?

a) nuda

b) parta

c) předvést se

d) byl/a jsem pod vlivem alkoholu nebo drog

e) toužil/a jsem po získání určité věci

f) získat finanční obnos